

FIGYELMEZŐ

AZ EGYETEMES LITERATURA' KÖRÉBEN.

Kiadó szerkesztők

SCHEDER, VÖRÖSMARTY, szerkesztő társ **BAJZA.**

HARMADIK ÉV

Pesten.

December' 31. 1839.

52. szám.

Tartalom. Külföldi literatura. Ország- 's népismeret. Amerika' erkölcsi állapotjai Juliustól. Vége.—
Állítások, vélemények, felvilágosítások. Ellenjegyzetek az igazság' ügyébeni szózatot érdeklő válasza
(Lugossy József.) — Targymutató a' Figyelmező' harmadik évéhez.

KÜLFÖLDI LITERATURA.

Ország- 's népismeret.

Nordamerikás sittliche Zustände, von Julius.

(Vége.)

A' pennsylvaniai intézetekben következő bánásmód uralkodik: a' bűnös, midőn a' házba lép, könyvbe iratik, 's ezen beírás által egy az intézet' megnyitása óta folyó számot kap, és csupán ezzel neveztetik a' börtönben; e' szerint tehát egészen eltűnik a' világban viselt neve, melyet kiléptekor ismét visszakap. Ezután két felügyelő egy házikóba vezeti őt, melly három osztályal bir, az előépület' udvarában. Az elsőben egészen levetkőztetik őt, 's haját elnyirják, a' másik ezzel határosan kádba ültetik és meleg vízzel megmossák, a' harmadikban a' fogházi öltözetet adják reá. Ezután átláthatlan vászonsipkát tesznek fejére a' felügyelők, levonják azt arczára, és karon fogva a' tulajdonképi fogházba vezetik. Ott rövid hathatós beszéddel fogadja őt az intézeti előljáró, mellyben inti őt új életpálya' kezdésére és a' vele közlött házi rendtartás' pontos teljesítésére. Ekkor azon elválasztott lakosz-

tályba és szobába vezetik őt, melyet számára az intézeti előljáró rendelt. Midőn e' lakhelyébe lép, leveszik fejeről a' sapkát és egyedül hagyják őt négy falai közt, minden könyv és foglalatosság nélkül, csupán elmékedéseit' társaságában. Csak bizonyos idő mulva látogatja meg őt szobájában az előljáró, felügyelő, valamelly más hivatalos vendég, mint péld. a' lelkész, vagy orvos, kiknek nem sokára kimondja azon kívánatát, mikép ohajtana valami foglalatosságot kapni, melly könnyitné valamennyire az unalmas magányosságot és azon elmékedéseket, miket rendszeren szülni szokott. Az illy foglalatosság' kirendelése mindazáltal nem történik meg tüstént azon pillanatban, hanem csak akkor, midőn mindennapi látogatás által meggyőződék az előljáró tökéletesen, hogy a' magány' befolyása kedélyhangulata' szelidítésére és mostani helyzete' teljes érzésére már eleget tett a' fogolynál. Így aztán mindig megadják a' szükség gyanánt és kegyelemként ohajtott foglalatosságot, midőn az illy módon kéretik. A' munkaadásig többnyire néhány nap szokott eltelni; két hétnél huzamosb időre azonban még eddig soha sem ter-

jedt, 's valamennyi bűnös megegyezik abban, hogy ez volt fogsága legkínosb időszaka. Mert minden beszélgetés, mit az öt meglátogató intézeti tisztviselőkkel tartania szabad, igen rövid és csupán belső állapotjára és a' legszükségesebbekre van szorítva. Arról azonban, mi szobáján kívül és e' világban történik, soha sem szóval, sem írásban nem kaphat tudósítást. Utóbb jutalmul megenedtetik ugyan a' fogolynak, hogy írásban értesíthesse olykor belső állapotjáról övéit; de ezektől soha sem juthat hozzá semmiféle közlés. Most a' tanítást kezdik meg a' bűnös által választott foglalatosságban, mit az intézeti felügyelő teljesít, ha a' fogoly egyikéhez sem ért a' fogházban divatozó foglalatosságoknak. A' haladás ezekben sokkal nagyobb és gyorsabb, mint szabadsági állapotban szokott lenni, mert a' fogoly, noha nem mindennapi kenyéréért dolgozik, rendkívül szorgalmas, csak hogy gondolatai vádló súlyától és lelkismerete' szemrehányásaitól szabadulhasson. Ha még nem tudna olvasni, úgy erre is tanítatik 's a' lelkésztől vagy rokon érzelmű látogatóktól gondos tanításokat nyer a' keresztény vallás' igazságai-ban, a' ker. vallás' parancsainak elmúlt életére alkalmazással 's mostani lelki állapotjára vonatkozással. Így hetenként egyik munkatelles nap a' másikat váltja fel, és csak az isteni tiszteletnek szentelt vasárnap szakasztja azt félben. Ekkor az egyházi beszéd' hallására a' középfolvosó' hosszában minden börtönyszárny' szobasora közt függöny feszített ki, mellynek a' középcarnok felé fordított végén a' lelkész áll. Minden szobaajtó, melly általánosan a' közép épületre nyílik, majd félig megnyitják, és a' valamennyire emeltebb hangon szóló lelkészt egy egész épületszárny' lakosi, mellynek falai nagy hangcső gyanánt adják vissza a' szavakat, könnyen és tökéletesen hallhatják 's megérthetik. A' vasárnap' többi része, melly minden más börtönben, hol a' magányrendszer nem uralkodik, az egész hétnek legkárhözóbb ideje szokott lenni, a' pennsylvaniai bűnösnek ellenben a' hallottak' megfontolásában, épületes beszélgetésben a' lelkészszel vagy rokon érzelmű látogatóval, és szentírási olvasásgyakorlásban, vagy más javító és oktató munkák' forgatásában, egyedül, vagy ha szükséges, mások' segítségével, múlik el. Ez egy hétnek története, 's ez ismételtetik az egész évben, vagy tovább is, t. i. a'

büntetésidő' eltöltéig. Ha a' bűnös még nem sülyedt rendkívül mély romlottságba, úgy az illy egyhangu, izgatás nélküli, szelidítő és megnyugtató, egyszersmind azonban dolog- és vigasztalás-teljes életmód mindig mélyebben és tartósabban gyakorolja rajta jótékony hatását és mind inkább szilárdabb alapot vet magába tért kedélyében. — Testi büntetésnek a' pennsylvaniai bánásmódnál épen nincs helye, hanem e' helyett a' munka' vagy ágyneműk' elvonása és sötét szobába zárás van szokásban. Bekövetkezvén a' szabadon bocsátás' ideje, az előjáró és igazgatók ünnepélyesen intik a' bűnöst a' tanusított szorgalomban megmaradni és jó magaviseletéről 's tanult készségéről szóló bizonyítvánnyal bocsátják el. Ekkor ismét szokott polgári öltözetet és némi kevés pénzt kap, melly az első két három héti szükségerek' pótlására elegendő, melly idő alatt könnyen szerezhet magának munkát. Így felkészülve, ismét a' világba lép a' megtisztult bűnös, névre, kinézésére és büntetése nézve egészen ismeretlen fogolytársai előtt biztosítva ezek' árulása ellen, 's ha gyökeret vert benne a' jónak és munkásságnak gyakorlata, tehát ujonszülöttnek tekintheti magát, azon reménnyel gazdagítva, hogy, valamint ezen, úgy a' másik világban is, isteni segítség által, becsületesen és híven teljesíthetendi új hivatása' kötelességeit.

Az auburni (hallgató) rendszerü intézetekben természetesen egészen más elrendezés uralkodik. Julius azonban jó okoknál fogva nem ezek, hanem a' pennsylvaniaiak mellett nyilatkozik. T. i. a' hallgatás' parancsa az auburni intézetekben természet elleni. Ha már sok ember együtt hagyatik egy teremben, először, lehetlen minden közlekedést suttozás, integetés és jelek által egészen akadályoztatni; 's másodszor a' fogoly folyvást ingereltetik a' tilalom' megszegésére, mi ismét kegyetlen és durva fenytéki büntetéseket tesz szükségessé; mikre legalább a' törvénynek nem kellene indító okul szolgálni. Minden házi rendtartásnak börtönökben, iskolákban, klastromokban stb legfőbb feladása, lehetőségig megkimélni lakosait a' fenytéki szabályok' megszegésétől. Az auburni rendszer számos erős fegyverzetü felvigyázót kíván, 's azért sokkal költségesebb is. E' rendszer nem gátolja, hogy rossz elveket, 's még kevesebbe, hogy betegségeket ne közöljenek egymással a' foglyok. Azon

kivül folyvást nyugtalanító ingerültségben tartván a' fogoly, idegen benyomásokkal foglalkodtatja, izgatja őt a' tilalom ellenére is közlekedni, és közlekedést keresni, és így lehetlenné teszi a' csendes magába szállást, mely annyira jótékony hatású a' pennsylvániai intézetekben. Ebben különös nyomatékosságot helyez Julius. „Azon öszves hatás, melyet a' fenytő fogságnak tenni kell, 's melyet az a' pennsylvániai rendszer mellett csakugyan tesz is, nagyobb mélységet és tartósságot kíván, mint eszközölhető, midőn valakit egész nap, habár néma de mégis rossz társaságban hagyának. Az auburnhoz hasonló rendszer átmene- tet képez a' büntetés előtti szabadságból az elbocsátás utániba. Híd az csak a' vétek' és büntetést érdemlés' állapotjától ahhoz, mely a' megtisztulást hozza magával. Egészen más- kép van ez a' pennsylvániai fenytő házakban, mert az ezekbeni lakás áthághatlan mélységet von ezen két állapot közé, mely intésül és javításul szolgál a' bűnösnek, 's mellynek emlé- kezte egész életén átkíséri őt halálig és minden csábítás ellen megóvja“. Ehhez még az is járul, hogy a' pennsylvániai büntetés mód' sok- kal nagyobb hatása mellett a' büntetésidőt megrövidíthetni és a' bűnös elhagyhatja a' há- zat 's visszatérhet a' polgári társaságha, a' nélkül, hogy egyetlen egy fogolytársát láttá, vagy azoktól láttatott volna, következéské- p nincs kitéve a' szégyenítő viszonlátásnak és volt czimboraság' emlékezetének, mi köztu- domás szerint legrövidebb az elbocsátott bű- nösökre nézve.

Azon ellenvetések, hogy a' magányos el- záratás igen kegyetlen büntetés és örültségre vagy öngyilkosságra stb vezérel, igen böl- esen czáfoltatik meg Julius által. Először is megjegyzi, mikép nem lehet jogtalanságnak mondani, ha bizonyos időre elvonják a' társa- ságtól azt, ki a' társaság ellen vétkezett. Nem lehet ennél igazságosabb dolog, 's nincs al- kalmos mód a' vétkes' megtanítására, milly nagy becsben kelljen azon kedvezést tartania, mellynél fogva tagja lehet a' társaságnak, 's milly kötelességekre kell figyelnie, hogy méltó lehessen ezen kedvezésre. Tapasztalás tanítá továbbá, hogy a' pennsylvániai börtönökben 25 év alatt 2000 fogoly közül csak 9 lett öngyil- kossá, és egy sem örült meg. A' foglyok töké- letesen megjavulva 's nem elromolva jönnek ki a' pennsylvániai magános börtönszobákból. Ál-

talános tapasztalás, hogy ritkán vagy épen so- ha sem esnek vissza korábbi vétkeikbe és rend- kívül őrizkednek a' visszavittől előbbi magá- nyos szobáikba; de ezért sem testben, sem lé- lekben épen nem szenvedtek, hanem inkább megfrissültek és egészen más emberek lettek *).

Végre a' mentő házokról szól szerző, az elkorcsosult gyermekek' intézeteiről stb, és tel- jes joggal követeli, hogy gyermekek ne zá- rassanak össze felnőt gonosztevőkkel, mikép az Európában még gyakran történik.

Mivel lehetlen minden egyes részletébe bocsátkoznunk ezen becses és tanulságos mun- kának, tehát megelégszünk azzal, mit belőle leginkább kiemelendőnek véltünk és olvasását az emberiség és értelmes politica minden ha- rártjának ajánljuk. (LB).

Állítások, vélemények, felvilágosítások.

— *Ellenjegyzetek az igazság' ügyébeni szózatot érdeklő válasza**).* Tévedést egyszerű figyelmeztetés, vélt okokon alapuló meggyö- ződést nyomos ellenokok könnyen útha igazí- tanak. Az elsőt tevém én a' Figy. 36ik sz. fel- szólalásomban, tévedés' eredményének vélvén Egy. Tár' referensének Figy. 22. sz. a' protes- tans egyházat nem kedvezőleg bélyegző meg- jegyzését. Miután pedig ref. Figy. 41. sz. adott válaszában őszinte vala nyilvánítani „hogy, a' mit mondott, teljes meggyőződésből mondta“ : következnek, hogy a' másodikat tenném, 's okok' súlyát vetném mérlegbe a' gyanúsító vád ellen, annyival inkább, mivel maga ref. szólita fel válaszában „bővebb felvilágosítás- ra“. Ezt tenni azonban nem fogom, azon egy- szerü okból, mivel mihelyt „meggyőződésről“ van szó, tudnom kell, hogy ref. *vallást* tár- gyazó nézetei az *egyház'* tekintetén épülnek, és így az, mit meggyőződésnek tetszik neveznie, nem egyéb, mint ama' tekintet iránti hódolat és engedelmesség, melly valamint eredetileg egészen más természetű, mint az okokban gyö-

*) Vesd össze f. évi Figyelmezők' 5. számában b. Eötvös J. és Szemere Bertalan véleményei- ket.

***) Nem tagadhattuk meg a' jelen cikkelytől sem a' felvetelt, noha más tisztelt kéz által előbbi számunkban már megelőztetett; mert ennek írójához volt 24. jegyű társunk' felszoli- tása közvetlenül intézve, 's így kell, hogy ő is megfelelhessen ne csak az ügyért, hanem magáért is. S z e r k.

kerező meggyőződés, úgy okok' fegyverének megközelíthetetlen: annál fogva referensnek, úgy nevezett meggyőződését, egyháza' tanja szerint, bármit mondjanak is az okok, változtatnia nem lehet: 's általában e' nemét a' meggyőződésnek okokkal levívni akar-ni milly sikertelen 's egyszersmind áldástalan vállalat, három lefelyt század, 's honi évkönyv-veink' gyászosb lapjai tanusítják. De midőn, megemlékezően arról is, hogy bár minemű vallásos meggyőződést 's megnyugvást, mint a' mulandókon túl emelkedő kebel' legfőbb kincsét, tiszteletben tartani kölcsönös kötelességünk, a' fővenyről ezennel lelépve, referens-től tisztelettel bucsút veszek: reményem, megengedendi, ha a' t. olvasó közönségből azoknak kedvéért, kik az eddig e' tárgyban mondottakat figyelemmel kísérek, 's a' válasz' némelly tételei felett függőben maradtak, ugyan e' válasz' szavaira hivatkozva, némi megjegyzéseket teszek.

A' protestantismus' fő elve ez: „A' sz. iráson, mint isteni tekinteten, alapuló ker. vallás' értelmét, önállásu meggyőződésre törekvőleg, keresni 's megtalálni mindenki jogosítva van.“*) A' sz. irás, lényeges tartalmára nézve, bár mit mondjanak a' kijelentés 's az ihlettség' ostromlói, isteni, általános és örök becsü, 's egyedül képes az egykoron világvallássá emelkedendő hitnek biztos alapul szolgálni. Illyen-né jellemzik a' sz. irást tisztán vallásos iránya, minden korszak' 's érhajlat' kívánatira 's a' lélek' legmagasb erkölcsi szükségéire nézve tökéletes kielégítősege, mik azt az emberi elme' minden szüleményeitől elhatározólag meg-

*) Vannak, kik a' religio' értelmét nem, csak malasztjait velik a' nagy tömeggel közlendőeknek. De még így is, vallásos szempontból véve, sokkal nagyobb a' keresztény nép' méltósága, mint azt „csürhe népnek“ nevezni bár kinek, legkevesebbé pedig egyház' férfának, 's nekünk, kik vallásos tárgyban közönség előtt hallatjuk szózatunkat, il-lendő és szabados volna. E' nevet háromszáz év előtt Valverde a' spanyol dominicanus használá az evangélium' jöltevé világot nem ismerő peruiak elleneben; de keresztény-től, kelesztények, mint azok felől, kik egy azon hit által boldogítottak, egy azon léleküdvre, siron inneni 's túli boldogságra számítanak, illyesmit hallani szinte példátlan. 'S mit mondanánk, ha e' csürhe nép megvetőire fordítaná vissza a' „raka“-t, méltán nehez vadat emelven ellenük, miertogy őt a' legfontosb religioi tárgyak felett szánandó sötétségben maradni, 's amaz alacsonyító nevet érdemlenni kenytetek? — Ref. jonak látá nevé arab jegyek homályába burkolni, 's nem hágy fen nekünk egyebet, mint a' közönség előtt eldigele kitarat nézetei 's szavai után szellemi arzképere következtetünk: ennek pedig olly nemes vonásait láttatá már eddig velünk, hogy ohajtanunk kell, bár ama' kifejezés to-lábol ki ne folyt volna.

különböztetik. Hogy a' protestansok eredeti-leg illy isteni tekintetként tisztelék a' sz. irást, bizonyítják hitvallásaik és symbolicus köny-veik; hogy pedig e' hitöktől, melly nélkül egy-házok sem nem alapulhata, sem fen nem áll-hatna, maiglan sem távozzanak el, tenmagad meggyőződhetel, be menyén első szélső egy-házokba, kihallgatván ifjabb 's idősb hitszóno-kaikat, megolvastván hittudásaik' bármellyik munkáját*). A' történetirasi Jézus' személyes-sége pedig, szemléltetősi mint gyakorlati ered-ményeiben, feloldhatlan kapcsolatban áll a' sz. irás felőli ime' nézettel; sőt, mondhatnánk, az irás' egész lényege végre is a' historiai Jé-zus' tettelegességében központosul; úgy, hogy mind addig, míg a' szentírás kezünkben lesz, 's annak isteni tartalmában hitünk rendület-len áll, Strauss' mesterségesen szerkesztett jé-zusi lényét, *kiz* állítólag a' kereszténység' al-kota, amaz egyszerű evangéliumi Jézus helyett, *ki* a' kereszténység' alkotója, el nem fogadhatjuk. Mire nézve át nem láthatjuk, mikép fejezhető ki Strauss, Jézus élte című „rémszüleményében“, mellyre öncziménél élesb gúnyt írni alig lehetne. „a' következetes pro-Testansok' érzelmeit épen olly formán, mint például nálunk gr. Széchenyi' Hitele milliök' kívánatart“.**) — De az isteni eszmének, ha emberi eszmékre akara hatni, emberszerű, megközelíthető alakot kelle öltenie: innen az embernem' számára, emberek által, 's emberi közlönyök' (medium) közbenjöttével létrehozott szentírásnak valamint magvazata isteni, úgy külhéja, külső alakja, boritéka tisztán emberi, betüknéki ihletés nélkül: — emberi névszerint mind az, mi benne a' nyelv', elő-adás' és írói egyediség' körébe tartozik, mind az, mi benne nemzeti, alkalmi, vagy hely- és korszabatu (locale, temporale). Csupán e' kül-boritékon át lehet az irás' isteni tartalmához jutni; minél mélyebben 's gondosabban buvá-roljuk át amazt, annál tisztábban fog ez elő-tünk állani. A' criticali igemagyarázat' tiszte

*) Milly nézetek uralkodók különösen a' ma-gyarországi protestansoknál a' szentírás fe-lől, meg lehet olvasni tudós Budainknak mí-velt szomszédinktól is megkülönböztetve méltányolt munkájából: Propaedeumata Theologiae Christ. Debrec. 1817. p. 114—254 és 307—420.

**) Gyanússa teszi, 's egyenesen a' protestansok' gondolkodásmódjának straussi idegzetéből magyarázza ref. „Jézus' élte“ két első ki-alásának gyors elkelesét, feledvén, hogy ez úttal egyedül az újságvágy' varázs ereje tevő szokott hatását. Legalább én, illy távol-ban is, három példányt említhetek, melly nem azoknak köszöni elkelesét, kiket ref. avatottaknak nevez: egyik t. i. az, mellyből az Egyh. Tár' nagy emlékü szerkesztője, má-sik, mellyből ref. merite, 's harmadik, mely-lyet én, egy tudós cath. egyházi férfi' szí-ves kölcsönözéséből használtam.

ez, melly, mint minden tudomány, tökélyesíthető; 's így az irás' lelkébe hatásunk is, a' tudomány' előhaladtával tökélyesedhetik. Innen foly, hogy a' ker. vallás, melly önmagában tekintve teljesen bevégzett egész, az emberi tudatra viszonyultában folyvást tovább képződhet; sőt a' történetírás, mint hátra tekintő jövődőlés tanítja, hogy birodalma' körében eddig ismeretlen vidékek' fölfedezése is reménylhető, mellyek, mint égen a' ködös és távcsövi csillagok, eleve léteztek ugyan, de reánk nézve nem előbb mint a' tudományos segédeszközök' szaporodtával 's tökélyesedtével bontakoznak ki homályokból. A' tovább képződhetés' fogalma természetesen kirekeszt minden egyedáruskodást 's hatalomszózatot, mint a' szabad vallásos kifejlődés' akadályait; azért a' protestantismus, érezvén nagy igazságát azon tételnek, hogy nemünk' saját 's örökös bélyege a' botlás', valamint a' sz. irásnak isteni, úgy minden magyarázóinak nem több mint emberi tekintetet tulajdonít; következképp az atyák, zsinatok, hitformák, vallástételek, pécsetes és körlevelek, hittanári vélemények' történetírási becsét illőleg méltatva, tisztés helyüket a' hitágazatok' historiájában kimutatni el nem mulasztja: de azokat a' sz. irással egy rangba sorozni, és esalhatlanság' tekintetere emelni óvakodik. És mivel egyedül az okszerű 's független meggyőződést véli az embernem' méltóságával 's az irás' igazsággal egyezőnek: azért mellözve a' tekintetheni kényelmes megnyugvást, kerülve a' szénégetői hitet, mellynek dicsért engedelmessége nem egyéb szolgáltságánál, 's magasztalt nyugalma a' szellemi halál' nyugalma: önállásu 's közvetlen meggyőződés' szerzésére szólítja fel híveit, 's e' végre magát a' kútfőt, a' sz. irást, mint az egész embernem' közös üdv- és hitforrását, nyitja fel előttük, mellyből kiki szellemi szükségereihez 's miveltsége' fokához képest teljesen kielégítő arányban mérítheti a' vallás' boldogító ismeretét. Hogy pedig a' protestantismus mind e' mellett is még eddig el nem juthata oda, hová egykoroni eljutandását vezérelvében gyökerező szép szabadsága biztosítani látszik: ennek oka sem az irás' homálya, sem az abból merítő ész' általános képtelensége, sem a' kettőnek öszvesimulhatlan hegyellenes iránya — mint a' tekintet' pártolói közönségesen hinni szeretik — hanem a' sok százados elkényeztetés' következtében szellemi rugékonyságát vesztett embertömegben folyvást érezhető tökélyvágy' és miveltség' hiánya; holott egyedül e' kettőnek szabad mozgása és szüntelen egymásra viszonyuló hatása föltételezi a' való tökélyesedéshez közelíthetést; — 's épen azért tette a' protestantismus főbb gondjai' egyikévé a' népnevelés' jobb lábra állítását, és a' józan világsodás' terjesztését, mivel ezek valamint egyfelül élesztik a' lélek' örök igazságok utáni szomját, úgy másfelül eszközöket nyújtanak annak kielégítésére, 's érlelik az öszves keresztyéniséget arra, hogy a' szabad vizsgáló-

dás' útján előbb utóbb kivivandó dicső állásponton egykor szédelgés nélkül megállhasson.

Midőn azonban a' protestans egyház mindenkit felhatalmaz a' vallás' értelme' keresésére: felteszi először is, hogy a' nyomozó tárgya' körén túl ne csapongjon; mihelyt ezt tette: nyomozása tárgy nélkülivé, üres ábránddá válik, mellynek semmi valódi alapja nincs. Az emberi észnek a' sz. irás ellenében csak vizsgálódói tiszte van, nem pedig rendelkezői joga fölötte, 's alig lehet nagyobb fonáságot képzelni, mint az irás' olly erőszakos önkényeli kezelése, millyennel semmiféle történeti becsü emléket kezelni nem szabad, millyent általában semmi pozitív tárgy, mit a' tudomány vizsgálására méltata, meg nem szenved. A' joztudós törekszik a' zsinórmértékül előtte fekvő törvény' leghelyesb magyarázatát kihivelyezni, a' nélkül, hogy abba idegen értelmet varázsolhatna; a' csillagász fürkészi a' mindenség' harmoniája' örök törvényeit, a' nélkül hogy annak eleve létező, 's hatása' vagy akaratja' körén messze túl fekvő lényegére önkényének legkisebb befolyása lehetne. Maradj a' sz. instrumentum' határi közt, 's azokon belül, mindazon segédközökkel, mellyeket az ész és tudomány nyújt, felkészülve gyakorold, független szabadsággal, nyomozói tisztet, 's örömmel fogad látni, mikép az isteni értelem' kijelentett igazságának a' rokon emberi értelemmel, melly az örök 's legfőbb értelem' sugára, nem lehet ellenkezésbe jönie; 's hol mégis látszólag ez történik, jele, hogy még nyomozásodban véget nem értél, 's intetel annak újabb erővel folytatására mind addig, míg nem a' teljes öszhangzás' pontjára jutsz. — De felteszi továbbá azt is, hogy igazság' őszinte szeretete vezérelje a' vizsgálót törekvéseiben. Gyakran ugyan tiszta czélzat mellett is ál utakra téved a' vizsgálódó lélek; 's miért tagadnánk, hogy ez a' protestantismus' keblében is, nem ugyan az elv' helytelensége, hanem annak hibás alkalmazása miatt, nem egyszer történt, sőt különböző rendszerek' kifejlésére is alkalmul szolgálhat: *) de az illynemű botlás, mint közös sorsunk, nem piritó, mint nemleges példa mégis termi jó gyümölcseit, és a' tévedések, mint okulás' iskolája, sőt mulhatlan előzményei, be vannak szöve az embernem' lépcsőnkénti nevelése' isteni tervébe. Ellenben a' szándékos rosz akarat' erkölestelen vállalatit, ártani-vágy, 's a' jámborság' leple alól is kitünő tisztátalan mellékezők megvetés' és kárhoztatás' méltó tárgyaivá bélyegzik, és mivel pokoleróművei egyenesen a' szív' sanctuariuma ellen irányozvák, kártékony befolyások ellen a' köz erkölcsiséget szintugy egyházi mint világi kormányoknak óvni kötelességek:

*) Szabad legyen itt őszinte vallomást tennem, mikép azon történeti adatok, mellyek szerint „Luther ellen tulajdon felekezete' leghíresebb emberei emeltek volna fegyvert", előttem teljesen ismeretlenek. Vagy félre értém talán e' részben a' válasz' szavait?

's e' részben a' szigorúbb rendszabályok' célirányosságára nézve referenssel örömetest kezét fogunk: de a' tudomány' országában, bátran merjük állítani, veszélyes eszméket nem ismerünk. Mi Strausst illeti: igazságtalanok volnánk a' tudós férfi iránt, ha munkáját a' tudomány' köréből, hová kétségtelenül tartozik, kikapni, 's idegen mezőre állítván, ez által gyűlöletessé tenni 's pallos alá ejteni akarnók; mivel ő, bár olly messze tévedett, hogy tévelygéseit csoda szövénnyének rendszeri lábra állíthaságaért tulajdon jobb meggyőződését 's egyháza' alapelvét is feláldozá, 's minden alanyi becsületessége mellett a' nagyszerű bukást el nem kerülheté, sőt tárgyilag a' reá illesztett szentségtaposói nevet minden esetre érdemlenni, 's mint ollyan, lakolni is kénytelenítették, de az ügy' méltóságát szüntelen szeméi előtt tartván, a' tudomány' komoly és illedelmes hangját sehoh el nem téveszté, szóval, mint referens igen emberségesen megjegyzi „erényeiből ki nem vetkezve“ vált szerenesetlen criticussá olly tárgyban, hol a' protestantismus' fő elvét követve sokkal biztosabb partra vezéreltetett volna, mint a' divatos (hegeli) philosophia' csalékony tanjaira támaszkodva. Egyébiránt korunk' legjelesb hittudósainak 's kormányférfiainak helybenhagyása kíséri Neander püspök' Strauss' munkájáról véleményadását, ki erre fensőbb helyről felszólítva, az igaz ügy' nemes bizodalával válaszola: hogy azt a' vallás' veszélyeztetésének aggálya nélkül, bátran ön sorsára lehet bízni; becsét a' tudomány, jövődjét az idő és közvélemény önkényt elhatározandják. 'S kérditek: a' kereszténység' pozitív alapja' ellenében, mellyen armány és erőszak 's a' sötétség' minden fegyverei erőt nem vehettek, mivel belértéke örökre biztosítja az enyészet ellen, 's mellynek minden új megtámadás alkalom új győzelemre, — merses profundo, pulcrior evenit, — ennek ellenében, mondom, mi leszen hát sorsa a' divatszerű Horusnak, 's ama' mesterséges, de légalapu mythosi épületnek, mellyet, a' nélkül hogy egyenes czáfolatára szükség volna, egy kedélyes elmefuttatás *) nevetségessé tenni, 's a' sz. lajstrom' evangeliumival egy álevangelium' egyszerű párhuzamba állítása **) halomba dűnteni képes? Emlékezzetek a' jámbor Hardouinról, ki egykor az ó világ' literaturájának classicai termékeit, épen úgy, mint

*) „Napoleon soha sem létezett“.

**) Ismeretesek a' legújabbban Strauss ellen sikeres fegyverül használt török-arab regék Jezus' életéből.

Strauss a' sz. irást, egy későbbi, allegorizáló korszak' szüleményeinek kiáltván ki, nagy tudománya' gazdag kincseit e' képtelen merény' kivitelére tékozolta. Vajjon, minden törekvése mellett, sikerült-e neki azokat a' jelképek' tartományába átjátszani, 's positivitásokat és authentiájokat hiúsítani? A' meglepő hasonlatosság, melly a' két famosus férfi' működéseiben mutatkozik, jogosít bennünket, hogy egyiknek sorsában a' másikat is tükrözve lássuk, 's következésképp Strauss felett is elmondjuk az utókor' nevében Atterbury' ítéletét a' tudós jezsuitáról: „venerandae antiquitatis cultor et destructor, scepticum pie erit; docte febricitans, somnia et inaudita commenta vigilans edidit“.

Az eddigiekből immár, maga a' közönség ítélje meg:

1) Mennyiben különbözik az itt előadott fő elv ref. által a' protestantismus' fő elveül felmutatott, de nem bizonyított, 's különben is igen határozatlan, hiányos, sőt logice is hibás tételtől: „a' protestantismus' a' sz. irásnak nem csak egyes helyeit, hanem egész szellemét is kinekkinek önbíráskodása alá bocsátja“.

2) Szükségkép oda kelle-e Straussnak jutnia, a' protestantismus' fő elvéhez ragaszkodva, hogy Jezust mythosi személynek 's az új szövetségi sz. irást a' későbbi kereszténység' keblében kifejlett mythológiának állítsa? Nem nyilvános dolog-e, hogy ő a' helyett, hogy a' protestantismus' által nyújtott szabadsággal élt volna, azzal visszaélt; nem inkább e' visszaélést kell-e megróni, mint magát a' szabadságot mellynek czélja a' veledelés, kárhoztatni? Isten ismeré a' szabadakarat' természetét, eláta, a' számtalan visszaéléseket, mellyeknek kűtteje leend, 's mégis vele legnemesb teremtését az embert ajándékozá meg.

3) Midőn Strauss a' sz. irás' lényeges tartalmát vakmerő kezekkel illeté, a' protestantismus' elve szerint szóla-e, 's nem inkább egyenesen az ellen, 's következőleg nem lön-e bizonyos tekintetben szintűgy szentségtaposóvá, mint Voltaire és Robespierre, mint főlebb érintenk, egyedül, a' czélzat', hang' és kivitel mód' különbségével, melly azonban neki amazok felett minden esetre kimélést érdemlő elsőséget ad? — 's végre, mi fő kérdés:

4) Lehet-e igazságtalanság' büne nélkül a' Strausst terhelő vádak az egész protestantismus' nyakába vetni?

Lugossy József.

IGAZÍTÁS. Az 50-d. számban, a' 832. szept' végső sorából kimaradt: *Tratat*, tukmált.

Vége a' harmadik évnek.

TÁRGYMUTATÓ A 'FIGYELMEZŐ' HARMADIK ÉVÉHEZ.

HAZAI LITERATURA.

	<i>szelet.</i>	<i>szelet</i>
Crítica, anticrítica, polemia. Bevezető szöveg	3	
Egy pillanat múlt évi literatúránkra	437, 485	
Időszaki sajtónk a' múlt év' második felében	46, 63, 167	
Literaturai mozgalmak 31, 61, 80, 96, 127, 143, 192, 204, 272, 287, 320, 348, 366, 383, 399, 452, 482, 498, 532, 548, 560, 579, 612, 660, 675, 694, 725, 744, 760, 806, 823, 842, 859		
<i>Nyelvtudomány.</i>		
M. t. társ. helyesírása	102, 119, 139, 153, 171, 228, 296	
Kerekes: értékezés és kitérések	529, 536	
Nyelvtud. pályamunkák, II-d. k.	613, 635, 645	
Gottvald: M. nyelvtudomány	751	
Gottvald: Ungr. Sprachlehre	751	
Hammerschmidt: Erster Unterr. in d. ungr. Sprache	752	
Melczér: Népszerű magyar nyelvész	803	
<i>Széptudomány.</i>		
Blair' Rhet. és aesthet. leczkái	305	
Kis János: Soproni estvék, I. füz.	517, 521, 545	
<i>Class. literatura.</i>		
Romai Classicusok, I. Kazinczy' Sallustiusa	421, 445, 458	
— — — II. Kazinczy' Cicerója	793	
Anacreon' dalai, Taubnertől	469, 490	
Boethius: A' bölcsesség' vizsgálatásai, Horváth Dan.	494	
<i>Szépliteratura.</i>		
Eötvös J.: Budapesti Árvizkönyv. I. k.	113, 136	
Remény, zsebkönyv 1839re	273	
Vándor' szünőrái	342	
Tóth Lőrincz: Szívhangok	533	
Hegedűs S. Poetai próbái	597, 617	
Kunoss: Részvét' gyöngyei	812	
Örszágyülési lant	816	
Szigligeti: Dienes, v. a' kir. ebéd	33	
— Gyászvitézek	39	
Horváth Cyrill: Kuthen, kún király	81	
Gaal: A' király Ludason	169	
Tóth Lőrincz: Olympia	209	
Beöthy Zsigmond: Csáb	249	
Tóth Lőrincz: Az atyátlan	321	
Külf. Játékszín, XIV és XV. köt.	326	
Nagy Ignác' Színműtára I. Ruy Blas	440	
— — — II. Peleskei Notárius	442	
— — — IV. Egyesüljünk!	505	
Szigligeti' Színművei	549	
Pesti nemz. játékszini zsebkönyv	445	
<i>Philosophia 's erkülestudomány.</i>		
Taubner: Birálati vizsgálat Hegel felett	257	
Zsoldos: Életpálya	557	
Czibor: A' philosophia' szükségessége	587	
Taubner: A' lélekeszme, tekint. Hegelre	601	
Csateko: Bevezetés a' termész. jogba, 's az általános term. jog	809	
<i>Nevelés, oktatás; ifjus. iratok.</i>		
Vajna: Útmutató az olvasni tanításban	390	
Warga: Az elemi tanulmányok' alapvonatai	677	
Steinacker: Leánynevelő intézet	663	
Bezeredy Amália: Flóri' könyve	734	
Warga: Kézi abc és olv. könyvecske	745	
<i>Történettudomány és rokon.</i>		
Die Wapen u. Siegel d. Fürsten v. Siebenbürgen	10	
Gévay: Urkunden u. Actenstücke stb. I.	97, 120	
— — — II-d. füzet	262, 289	
Horváth M.: Nádasdy Tamás' élete	129	
Podhradczky: Chronicon Budense	145, 179, 193, 213	
Reisinger: Eventus memor. hist. univ.	215	
Magyarország' állapota Betlen G. korában	337, 359	
Kállay: Kölcsény' gyermek- 's ifjúkori életrajza	453, 476	
<i>Ország-, 's népismeret.</i>		
Szóllósy: Napkeleti képek	17	
Bielek: Statistik d. Königreichs Ungarn	369	
Schedius' öt rendbeli magyarorsz. abrosza	581	
<i>Törvénytudomány 's közrendészet.</i>		
Szalay: Themis, II-d. füz.	225	
Fogarasi: Magyar Kövy	401	
Chaply: Polgártükör	697	
Preyer: D. ungr. Bauers Zustand	745, 761	
Sárváry: Világosító és rendszeres előad. az urbéri törv.	801	
Chaply: Urbéri értekezés	802	
Mailáth: D. ungr. Urbarsialsystem	825	
Sebessy: Az 1836ki urb. törv. előadása	826	
Haraszty: Utasító az 1836kik törvényekre	827	
Medgyesy: Kivonatja az 1836ki törvény-cikkelyeknek	827	
Csaplovics: Manuale leg. urbarial.	827	
Hoblik: Enchiridion leg. urbarial.	827	
Eötvös: A' fogház-javítás' ügyében	65	
Szemere Bertalan: Terve egy javító fogháznak	65	
Fáy And.: Terve egy pesti takarékpénztárnak	385	
<i>Vizépités.</i>		
Beszédes: Kolosvártól Grétzig csatorna	509, 524	
<i>Természet-, orvos-, és gazdaságtudomány.</i>		
Czilehert: Szlúcs	428	
Fejes: Az egri fürdők	713	
Chelius: Sebészség, II és III. köt. ford. Bugát és Smalkovics	501	
Réczey: A' sebészi műtan' alapvonatai	501	
Frítze: Sebészi véres műtételek	501	
Schedel: Diaetetica' elemei	408	
Pálinkakórság	410	
Gazdasági Tudósítások, 1838. III. füz.	39	
Balásházy: A' mezei gazdaság' tudománya	729	
<i>Vallás.</i>		
Zsirai: Lelki vezér	241	
Gegő: Az egyenes lelkü hivatalviselő	22	
Gasparich: Az út, igazság, élet	629	
Stapf: Bibliái történet, ford. Szaniszló Józs.	719	
Guzmics: Egyházi Tár, XII. füz.	353, 375	
— — — XIII. füz.	828	

Vegyesek.

M. hazai vándor	49
Közhasznú honi vezér	75
M. házi barát	77
Fillérkalendárium	79
Erdélyi házi segéd	85
M. t. társ. névkönyv és astron. napkönyv	88, 126

KÜLFÖLDI LITERATURA.

Római tudományos állapotok	670
Tudományos mozgalmak Oroszországban	282
Liter. Bilder aus Russland	818
V. Hugo: Ruy Blas	252
Delavigne: La popularité	606
Polnische Volkssagen	651
Neumann: Lehrsaal d. Mittelreichs	44
Aschbach: Gesch. K. Sigmunds, I. II.	721
Berghaus: Laender u. Völkerkunde, III.	754, 767
Julius: Nordamerika's sittliche Zustände	845, 861
Kausler: Atlas d. merkwürdigsten Schlachten	737

ANTICRITICA és POLEMIA.

Csaplovicsnak és Csátónak, <i>Jogi</i>	13
Az Emlény' pozsonyi bírálójának, <i>Fáy András</i>	16
A' moldvai magyarok' ügyében, <i>Bártfay Kálmán</i>	23
A' hegelismus' tárgyában további sürgetésre, <i>Szeremlei</i>	57
A' philosophia, tekintettel Szeremlei' értekezésére: Hegel a' mint van, <i>Warga J.</i>	92, 107
Nincs igazság! <i>Húmfalvi</i>	94
A' „Carthausi“ b. Eötvöstől, <i>Szemere Pál</i>	156
Észrevételek némelly dunai tárgyak körül Győrynek, <i>Vásárhelyi Pál</i>	160, 184
Nádasdy Tamás' életirása' bírálatára, <i>Péczelynek, Horváth Mih.</i>	201
Újabb sürgetés a' hegelismus' tárgyában ***	220, 236
Folyvásti sürgetés a' hegelismus' tárgyában **	267, 284, 301
A' hegelismus' tárgyában az újabb sürgetésre, <i>Warga J.</i>	310, 332
Történeti táblái' ügyében, <i>Reisinger J.</i>	314
Eposi 's drámai kor, 's drámai literaturánk' jelen állapotjáról. Szontagh G. ellen <i>D. Schedel F.</i>	345
Eposi és drámai kor stb., <i>D. Schedelnek Szontagh G.</i>	376
Végszó az eposi 's drámai korról és dr. lit. <i>D. Schedel F.</i>	394
Visszahuzás, <i>D. Schedel F.</i>	384
Törvényre utalás a' városi követek' tárgy. <i>Jogi</i>	383
Barátságos szövegváltás <i>D. Balogh Pállal, D. Schedel F.</i>	412
Mentalis reservata, <i>Jogi</i>	420
A' hegelismus' tárgyában folyvást sürgetőnek	431, 448
A' magyar Kövy' bírálatára, <i>Fogarasi J.</i>	465
A' hegelismus, a' status és egyház' szempontjából. Jobb és baloldal. <i>Leo-hegeliper</i>	573, 589

szelet

Szózat az igazság' ügyében, <i>Lugossy</i>	594
D. Pólya és D. Wachtler' szövegváltások a' budapesti orv. társaság iránt	516, 611
Felszólítás Beszédes urhoz, <i>Vásárhelyi Pál</i>	596
Felvilágosítások Tudományfynak, <i>Szerkesztők</i>	622, 639
Válasz az igazság' ügyébeni szózatra, (24)	672
Felvilágosítások az „Alföldi levelekben“ támasztott némelly kérdésekre, <i>Vásárhelyi P.</i>	688
Ész és érzékiség közti viszony, <i>Kunossnak</i> (32)	693, 707
Kérelem (Frankenburg mint fordító) <i>Bajza</i>	757
Tudományf' válaszára ellenválasz, <i>Szerkesztők</i>	833
Újabb szózat az igazság' ügyében, <i>Fűsűs Andr.</i>	851
Ellenjegyzetek az igazság' ügyébeni szózat- ra, <i>Lugossy József</i>	166

Magyar dolgok külföldi munkákban.

Meyer' Universuma a' magyarokról	270
Josika' Abafia Németországban	315
Sobri, regény- és drámaíró	316
Atila-émlék	316
Vegyes munkák	858

Társaságok és Jutalomtettelek.

Magyar t. társ. dolgai 127, 143, 223, 240, 256, 399, 481 498, 516, 694, 759, 769 (Nagy eskis gyűlés) stb.	859
Kisfaludy-társaság	61, 79, 95, 109, 191, 790, 806
Marczibányi-intézet' küldöttségéhez sürgető kérelem	15
Almanach-társaság 28, 190, 203, 288, 366, 744, 759, 791	
Schwartner-hagyomány	30
Horváth József-alapítvány	659
Szerb maticza	95, 191
Historiai társaságok	434

Necrolog.

B. Prónay Sándor 127. Horvát Endre, Gorove László 191 Angyalffy Mátyás 256. Schams Ferencz 365. Guzmics Izidor 596. Buczy 759. Külföldi necrolog, 1838. 317.	
--	--

Egyveleg.

Némelly váltójogi 's kereskedési műszók, <i>Fogarasi</i>	831
Kezdetek Kazinczy és Kölcsey' emlékeikhez	208
A' hibás nyomtatás' tárgyában 612. Jutalomtétel (hírlapi fonákságok) 824. — Nyílt levél 792. Óvás 208. Hivat. levelezés és jelentések: 64, 96, 128, 484, előf. jel. 208, 352; igazítások 64, 240, 288, 368, 824, 872	
Könyvjelentések. Dramafüzér 144, Buda, almanach 192, Színműtár 351, Soproni Estvék 420, Népb. barát 468, Dalfüzér 500, Nevelési lapok, Diactetica, Vízszab. eszméletek 564, Propylaeumok a' m. philosophiához 580, Szózat a' pesti m. színház' ügyében 728.	

Nyomatik Budán a' magyar kir. egyetem' betüivel.

ELŐFIZETÉSI HIRDETÉMÉNY

ily című munkára:

K Ö V Y M A G Y A R U L,

v a g y:

Magyarhoni magános-törvénytudomány elemei, Kövy Sándor professor után,
újabb törvénycikkelyek- és felsőítéletekkel (curialis decisiókkal) 's más bővítésekkel egészítve
m a g y a r u l i r t a:

Alsóviszti FOGARASI JÁNOS, ügyvéd 's a' m. t. t. l. tagja.

ES Minden tévedhetés elhárítása végett itt nem azon kisebb magyar munkáruul vagy on szó 's előfizetési hirtetés, melyet már maga néhai Kövy Sándor professor kiadott, hanem az „Elementa“ név alatt ismeretes nagy munkáruul.

Az előfizetés becsét vesztette mind az irók, mind a' közönség előtt. Az irók panaszkodnak, hogy a' közönség részvéllen, a' közönség pedig azt mondja, hogy sok iró vagy inkább írász (Scribler) megcsalta már, 's többé nem hihet. Mind e' mellett én ezen munka nyomtatásában az előfizetéshez folyamodom. Nekem részemről a' közönségre semmi panaszom. Van-e, nincs-e a' közönségnek reám nem tudom. De e' jelen munkáruul nem az én nevem kezeskedik, hanem a' Kövyé, és a' csekély előfizetési ár. Mennyit tettem én a' magyar kiadásban az eredetinek teljesbitésére, gyaníthatni a' czímen kívül az előbeszédből is, melynek tartalmáruul kezeskedni tartozom, 's melynek idetartozó részét íme közlöm:

Előbeszéd a' magyar kiadáshoz:

Kövyt méltán tartják sokan a' törvény philosophiája terem-
tőjének. Az ő munkája törvénytudóknak, ügyvédeknek, bírálóknak,
's mind azoknak, kiket a' magános törvény foglalkodtat, mindig
nélkülözhetlen fog maradni, míg a' magyarhoni jelentörvény álland.
De törvénytudóknak is megbecsülhetetlen, ha vagy oktatójok
vagy ő magok ösmerik azon módszert, melylyel azt Kövy maga szokta
volt tanítani. Arra én ezen munka magyarításában 's kidolgozásá-
ban különös figyelemmel valék. Közönségesen tudatik, hogy ő a'
magyarhoni magános törvényt másfél, legföljebb két hónap alatt,
tíz órája lévén egy hétben, többnyire elvégezte, és így egy isko-
lai év alatt négyszer ötször 's többször is, úgy hogy a' mely hall-
gatója az első másfél hónap alatt figyelmes és szorgalmas volt
vala, — pedig épen nem kelle magát megerőtetnie, tanítónak többé
a' magános törvényben szükségét nem érezte. Sokat tett ugyan
erre nézve az ő individualitása. Mintha most is látnám a' 70 esz-
tendő felé járó inkább férfit mint öreget, több mint 30 éves tanítói
székében egyszerre fölmelegülni, mintha látnám, miként ömlik el
a' legszebb pirosság arczán a' magyarázási hev és buzgóság miatt,
miként beszél bele, úgy szólván, még középszerű elméjü 's figyel-
metlenebb hallgatóiba is tudományát! Ő a' tanításban, a' beszéd-
ben kifogyhatatlan volt. Az egyes tárgyakat többféle oldalról tudta és
szerette előadni, megfogadni. Hallgatóit még magyarázás előtt és alatt
felszólítottatta, 's kimondhatatlanul szerette és becsülte, ha látszó-
tak a' tárgyból melyet előadandó vala, valamicskét is érteni. Es
ha észrevette hogy nehezebben fogják-fel, újra elől vagy más ol-
dalról kezdette a' tárgyat fejtegetni. E' szerént gondolhatni,
hogy könyvnek a' leczkén senki sem vehető hasznát, hallgatói
közül a' szorgalmasbak inkább jegyezgettek a' helyett, hogy köny-
vet vigyenek vala haszttalanul az iskolába; ő magánál sem láttam
könyvet soha. Egyszer hallván hogy valaki a' könyvből szóról
szóra tanul, nyilvánosan mondotta magáról: meg nem tanulnám
azt a' könyvet Debreczen városáért, pedig magam írtam. — Kö-
vetkező órában ismételve elkérdezte 's újra magyarázta, a' mit a'

megelőzőn modott volt, és még is mint mondom, az egészet
elvégezte hat hét alatt. Hallgatóit ezek szerént, kik többnyire meg-
haladák a' száz számot, egy hét alatt nagyobb részént ismerte
nem csak nevökrül hanem lelki tehetségökrül is. Mind ezek, tölem
csak igen gyengén érintve 's ezeknél sokkal többek mutatják,
hogy tanításának módja egykiségeben, 's lángszében alapult
ugyan: lehete mindazáltal ellesni tőle némely elveket, melyekhez
alkalmazta magát előadásában, u. m. 1-ször szókhoz magát
teljességgel nem kötötte, 2-szor apróságokkal (apró-cseprő dolgok-
kal mint ő nevezetű) nem bibelődött, hanem 3-szor főképen a'
tudomány szellemét és fonalát tartotta szüntelen szemel előtt. Sok-
szor veték szemére, hogy munkájában alig vagynak definitiók,
de ő azt mondogatta, nyomorult ember az a' törvénytudomány-
ban, ki ilyes mit kérdez: quid est donatio 's a' t. különben is
alig lehetne jól reá felelni másképen, mint, a' mit róla tudunk,
mind elmondani. Ezen elveihöz kívántam én a' magyar kiadást
alkalmazni, 's egy uttal olvasásán és tanulásán is könnyíteni.
Ehöz képest:

A' szakok vagy paragraphok czimeit és tartalmát külön írtam
mindenik fölibe, hogy az olvasó egyszerre láthassa, miről
leendő szó a' legközelebbi szakban. De a' szak folytatában is gondo-
san megkülönböztettem azon szavakat, melyek a' tudomány szel-
lemére és fonalára közelebb tartoznak, 's reájuk az emlékező-te-
hetségnek nagyobb szüksége vagyon. Továbbá több tárgyakat, p. o.
a' személyek jogairól világosabb rendbe ügykeztem hozni, mások-
kat pedig, mint a' házasságrul, csak nem egészen újontan 's bőveb-
ben dolgoztam ki. Végre némely homályosb helyeknél, a' magya-
ritást úgy intéztem, hogy tisztább 's érthetőbb legyen a' diáknál,
sőt magamtól is írtam hozzá világosításokat, például az adomány-
rul szótó czikkelyben. Hanem mindezeket leginkább azon jegyez-
seim szerént, melyeket a' szerző előadásai után még törvénytudó
koromban írek föl, 's elveitől sehol elnem tártam. 's a' t. 's a' t.

A' magyarításban a' halározottság után a' nagyobb közönség kedvéért is leginkább a' könnyen érthetőségre ügyeltem.

Könyvek ezen munkája tudtomra hat nagyobb iskolákban használtatik kézi könyv gyanánt a' tanítóktól.

Hogy a' közönség a' munkához elébb is juthasson, az egészet három szakaszban nyomatom. Első szakasz áll az első könyvből, a' második könyv csak a' végrendeletekig (kizárólag) foglalatik benne. A' másik szakasz álland a' második könyvnek többi részéből; a' harmadik szakasz végre a' harmadik könyvből.

Előfizetési ár **2** fr. ilyen papiroson, velinen **3** fr. pengőben. Hogy bolti ára tetemesen nagyobbuland, azt mindenki gondolhatja. Előfizetést csak azért indítottam' hogy előleges és nyomtatási költségeim megtérülének.

Minden tíz példányból egy leengedtetik, annak t. i. ki annyira fizet előre, vagy annyira gyűjt előfizetőket. Ha iskolák vagy más intézetek számára több példányok kívántatnának, azoknak ötvenből tíz, és százból huszonöt engedtetik le.

Pusztalaírást előfizetés nélkül el nem fogadhatok, csupán iskolák vagy intézetek előjárói- vagy igazgatóitól, ha igényest hozzám Pestre intézik bérmentes leveleiket, 's határnapot tűznek a' megfizetésre, mely egy esztendőn túl ne haladjon.

Előfizetni lehet az 1829-dik évben esendő józsefnapi pesti vásárig.

Az előfizetés elfogadására általam tisztelettel kéretnek minden jegyzői vagy ügyészi hivatalok, nyilványos tanítók, 's hiteles könyvárusok általában; különösen pedig

Bécsben: t. Barkasy Imre és t. Németh Lajos udvari agens urak.

Pesten: minden könyvárus urak 's különösebben Eggenberger Jozsef úr és fia,

Debreczenben: t. Madarász Dobrossy János úr törvénytanió, és t. Pfansmid Károly úr jegyző.

Bihar vármegyében: t. Nagy József úr hites ügyvéd.

Szabolcs vármegyében: t. Komáromy György és t. Farkas Károly urak.

Zemplén vármegyében: t. Gortvay János törvénytanió S. Patakon, és t. Éva András hites ügyvéd urak.

Borsod vármegyében: t. Garas Sámuel úr hites ügyvéd Miskolczon.

Losonczon: t. Sárváry Ferencz úr törvénytanió.

Pápán: Stettner György úr törvénytanió.

Kézmárkon: t. Zsarnay Imre úr törvénytanió.

Erdélyben Kolosvártt: Tilsch János úr és fia.

Marosvásárhelytt: t. Dózsa Elek úr törvénytanió és tanító.

Mind ezen tisztelt, általam különösen és közönségesen megkért urak, ha kérésemet elfogadni sziveskedendnek vala, méltóztassanak a' határnapig u. m. a' jövő józsefnapi vásárig engemet vagy Eggenberger könyvárus urat, az eredményekről tudósítani, valamint arról is, hol és mimódon küldethetnék ide az előfizetésből gyüleneit pénz. Talán vásári alkalommal ez legjobban megtörténhet, de az eredmény (resultatum) megtudására elébb is szükségem leend. Pesten. 1838 Deczember havában.

Alsóviszti

Fogarasi János.

Lakásom: Három korona-utczában 298-dik szám alatt.

Nyilatkozás az Ismertető szerkesztése ügyében.

Az Ismertető folyó félévi 8-ik számában, én és szerkesztő társam Vállas Antal, ez újságnak további szerkesztéséről lemondottunk, 's jelentésünket, ámbár Borsos Márton tulajdonos által nemtelenül kijátszatva valánk, rövideden, 's minden sértés nélkül tettük fel, mert ez által Borsos urban kiméltük az embert, de kiméltük a' közönséget is, melly iránt való határtalan tiszteletünk nem engedé, hogy személyes vitákkal töltsük-meg a' drágán fizetett lapokat, sőt hogy igazat mondjunk, azért is haligatánk sérelmünkről, mert nem akaránk honi literatúránk számos ellenségeit azzal nevelni, hogy némelly literator társunk illetlen fogásait a' nagy közönség eleibe terjesszük. Azonban Borsos ur, bár megfontolásra elég ideje maradt, nem így cselekedett. Ő, mint a' ki nagyon hibásnak érzi magát, említett rövid jelentésünket fél ivnyi jegyzésekkel kísérte, hol még nem is vádoltatván, előre mentegetődzik, 's félre-tévé minden igazságszeretetet, háladatosságot, gyengéd érzést, csak hogy magát kimenthesse, 's ügyesen koholt régi tervét (melly miből álljon alább meglátandjuk) biztossabban végrehajthassa, bátorkodott az olvasó közönséget hamisan informálni, maga hibáit különösen reám tolni, mellettem Vállasnak nagylelkűségét kiemelni (oh judási csók!) 's az Ismertető szerkesztésének állítólag hű története helyett, egy ellenmondásokkal, félrecsavarásokkal, sőt világos hazugságokkal bőven kiczifrázott történetecskét firkálni. Ezeknél fogva megengedi az általam mélyen tisztelt olvasó közönség, hogy ez álttal részint az Intézet valóban számos és lelkes pártfogóinak felvilágosítására, részint becsületem védelmére, mellyen csak messziről is mocskot nem engedek, a' történetet valóban híven előadom, és nem megcsontitva, elferdítve mint B. ur, mert illyesmihez orczám nincsen, 's ha a' hű előadásban mulatságát B. ur fel nem találndja, gondolja-meg, hogy ő volt a' megtámadó, 's ki hogy vet, ugy arat.

Mindnyájunknak friss emlékezetében van azon fájdalmas benyomás, mellyet a' derék és lelkes Ballának Kémlőröli lemondása okozott, 's literatúránkna: ezen vesztesége hogy kipótoltassék, azt több hazafiak óhajtották. En is mint szenvedélyes gazda, megvallom igen szégyellém, hogy honunkban, egy földmivelői országban, gazdasági lap fenn nem állhat, 's bár engem józanul tulságos remények szinte nem kecsegtethettek, még is egy próbát tenni jónak tartottam, 's azért Vállas Antallal, honunk egyik jelesebb technicusával kezét fogva, Borsos urnak, mint maga is megvallá sa-nyargó Ismertetőjét teljes hatalommal, meglátározott osztalék részért általvettem, 's mind nekem, mind Vállasnak szilárd elhatározásunk az vala: hogy olly lapot állítsunk elő, melly literatúránk e' nagy hézagát pótolhassa, magunknak becsületet szerezzen, 's ha valami osztalék maradna, azt megérdemlett jutalmunknak méltán tekinthessük. Illy czél elérésére azonban tetemes áldozat, csüggedhetlen munkásság, 's különös béketűrés kívántatott. Mellynéllogva mi segéd eszközökre, jutalmakra évenkint 450 pengő forintot tettünk ki, továbbá Vállással együtt, legjelesebb gazdáinkat, technicusainkat, kiket csak ismerhettünk, levélben vagy személyesen felszólítánk a' közre való munkálódásra, végre hogy a' külföld előmenetelcét tökéletesen megismerhessük, tetemes summa pénzért könyveket vásárlottunk. 'S milly csodálatos! Borsos most épen evvel vádol engem, miért revék ennyi könyvet!

halott ez intézet azt meg nem bírja. Valóban furcsa kívánat, javítani akarja ujságát, de erre áldozatot tenni nem akar! hiszen készből bizony akárki is könnyen gazdálkodhatik, 's ha nekem a' szerkesztésről egy kissé más fogalmam van mint Borsos urnak, hibás vagyok-e én azért? 's hogy ezen drága forrásokból szerkesztésem alatt soha sem merítettem, ez Borsos urnak egyik hamis koholmánya, mit a' „földművelés akadályai“ a' „fulneki uradalom jelentése“ stb. cikkekelyek mindjárt az első számokban eléggé bebizonyítanak. De hogy a' történet fonalára visszamenjünk, fennmíntett munkálódásaink közt, az első félévi praenumeratio befejeztetett, 's ez várakozásunknak annyiban meg nem felele, hogy messzire ható költséges tervcinket kivihessük, de még is olly számos és lelkes pártfogókra találtunk, 's olly számos munkatársat vala szerencsénk megnyerui, hogy én Vállással együtt, semmi vagy esekély haszonért is az Intézetet fenntartani eltökélttem, az újság tetemesb javíthatóságát, 's saját jutalmunkat egyedül a' jövődőtől reménylém. Ezeknél fogva Vállas öntagadólag a' megkezdett szerkesztést folytatá. Én szinte bár valamivel terhesebb körülmény nyomott, mert nekem hetenkint három annyit kellett adai, mindazáltal csak a' fordításokat vetettem vissza Borsos urnak, mit contractusunk szerint tehettem, de a' szerkesztést nem csak megtartám kirekesztőleg, sőt azt világosan kiis kötém, 's mégis egész félévi osztalékomról lemondtam, mi több, az Intézet számára vásárlott 123 p. f. értékű könyveket, mire teljes jogom vala, bár ezekért csak 40 p. forintot *) kapék vissza, magamnak megtartám, 's így az újság emelésére nem csak ingyen munkálódtam, hanem még magamra nézve szükségtelen könyvvásárlásokkal is terhelttem, 's különben igen igazságosnak látám azt, hogy hol esekély osztalékról van a' szó, a' munkában az is részesüljön, ki idővel bővebb osztalékra tart számot, 's kinek az Intézet édes gyermeke, az az sajátja. Ezen ajánlatom tetszett-e Borsosnak belsőleg, azt nem tudom, annyi bizonyos, hogy ő ezt elfogadta, 's eleinte a' beérkezett értekezéseket szorgalmasan beküldő, az általam kijegyzett idegen lapokból 's könyvekből vett cikkekelyeket lefordítá, sőt néha néha a' correcturával is megtisztelte: azonban lassan lassan buzdóságában aláhagyott, a' leveleket hozzám be nem küldő, a' tölem kijelelt cikkekelyek helyett nagy meglepetésemre másokat ada, egy szével a' szerkesztésbe magát erőszakkal behelyezteté. Illy bánásnódja B. urnak természetesen igen sértett, 's elkezdvetlenedésemet még az is jóval tetézte, hogy fellépésünk előtt a' régibb előfizetőinek ígért képek megadását, számtalan unszolásaim ellenére egyenesen megtagadta, én pedig nem akarék részese lenni az ő manipulatióinak, mert meggyőződtem arról hogy illy disztelen eselekedetek az Intézetnek nagy kárára leendenek, a' mint hogy mindjárt első fellépésünkkel, a' régi előfizetők fele része bennünket elhagyott, 's így a' mit egy részről munkásságunk által nyertünk, más részről B. ur hibája miatt elvesztettük. Végre békétürésem azzal végképen elenyészett, hogy B. ur a' correcturákat hozzám nem küldvén (ámbar miud a' kettőt gyakor izben sürgettem), több jeles értekezéseket nyomtatási hibákkal tömve ada ki, 's ezek több dolgozótársak leveleiben nekem ártatlannak hányattak szememre. Ezek következésében, már a' mult félévben nyilvánosan le akartam mondani, mit egyedül az Intézet néhány lelkes pártfogóinak kérelmére nem tettem, de maga B. ur is rimánykodott, ne hagynám az Intézetet abban, 's ekkor olly szerénytelen ajánlást

*) B. ur 56 f. emleget, de ez ismét koholmány, mert ellelejté hogy két előfizetésidíjt neki visszaadtam, 's hogy magaméból levelekre 8 f. költöttem. De a' mi legfőbb, utolsó privát levelemben felszólítám B. urat, hogy a' könyvek árát, beletudván mindent a' mit eddig az Ismértetéből kaptam fizesse ki, 's én a' könyveket tüstént visszaadandom, de ő ezt megtagadta, 's még is erről nyilvános vádjában bölesen méltóztatott hallgatni, sőt még olly hamisan ada elő a' dolgot, mint ha ő követelhetne rajtam valamit. Ez hát a' hű história Borsos ur?

teve, hogy ő bizonyos számú előfizetőig 60 f. pengőben örömet adand, csak nevemet hagyjam a' czimlapon. Mellyre én azt válaszolám, hogy a' szerkesztést örömmel visszaveendem, ha ő ebbe beleavatkozni nem fog, 's akkor a' 60 forintot is elfogadom, de nevemet ezégerül kitétetni semmi esetre nem engedem, mert nevem alatt akár jó, akár rossz jövend ki, azért csak én lehetek felelős. Ebbe ő látszólag megnyugodott, 's csak ugyan szerkesztésemet elkezdtem, mit egy tőlem megjelent recensio, több kéziratok megvizsgálása, egypárnak visszautasítása stb. tagadhatlanul bizonyítanak. De mondom csak látszólag nyugodt meg B. ur, igaz akarátja nem volt, sőt már ekkor készen vala azon tervével, hogy a' publicumot, 's bennünket redactorait kijátszon, mi abból is világosan kitűnik, hogy már ekkor Vállas Antal urat, ezen érdemes férjfiut, kit ő most képmutatólag tiszteletével halmoz, társaságunkból háladatlanul ki akara zárni, azon neveltséges okból, hogy igen tudományos munka nem tetszik a' magyar közönségnek, 's ezen megvetést érdemlő tettétől csak az által hazhattam el, hogy komolyan kijelentém: *) hogy ha társamat kizárndja, én is vele együtt lelépek. Miért hagyá ki ezen rövid történetesket Borsos ur, a' maga félfivre terjedő hü históriájából? Vagy talán ezt is bátorodik tagadni? De nézzük továbbá, miképen közelített Borsos ur régi titkos tervének befejezésére melly terv rövideden ebben áll: hogy ő a' szerkesztésbe erőszakosan beleeresskedvén, mivel az ujságot több hirlapok dícsérik, (mit mellékesen említve munkás és derék levelezőinknek köszönetünk) egyszerre mind a' publicumot, mind a' szerkesztőket kijátszani akarván, fennhangon kürtölje, hogy eddig is ő volt az a' dícsért szerkesztő, 's ezentul is képes lesz a' szerkesztést dícsőségesen vinni, 's mi reánk idegen szerkesztőkre semmi szükség. Ez az oka, miért repetálja ő, érintett jegyzéseiben hat ízben, hogy Fényes a' szerkesztést régen nem vitte, holott tulajdon írásában maga megismeri, hogy ezt nem akará, az ide 's tova küldözgetést megútván; ez az oka, hogy ő engem bátorodott privát levelében rágalmi fenyegetésekkel arra birni, hogy ötet, 's az intézetet pártfogóimnak ajánljam, mit ismervén B. ur tehetségeit, a' közönséggel tett többszöri tréfáit, magam compromissiója nélkül semmi esetre nem tehettem. Mert lemondással reáható befolyásom megszűtvén, szokott bal lépéseitől vissza nem tartoztathatám, pedig jól emlékezhetik B. ur, hogy fellépésünk előtt, régi előfizetőinek hetenkint két ívet már nem akara adni, hanem csak egyet, 's e' szándékától, csak kemény szavaim rettentették el; továbbá a' pesti árviz után, mellyben ő egy krajczár kárt sem szenvedett, lapjában csak nem könnyekre fakasztó siralmas hangon igyekezék a' publicum könnyűleltségét megnyerni, felszólítván azt, hogy praenumeratiók által ötet e' rettentő csapások közt gyámolítsák, de ezen literatorhoz illetlen óbégatásokat, a' nagy publicum természetesen pírulva olvasta, 's a' keserves nóta siker nélkül hangzó el. Ezek, 's több illy tettei B. urnak (a' képekkel manipulációról már szólottam), kit kit meggyőzhetnek arról, hogy nekem fontos okaim valának Borsos urat nem ajánlani. De ne is busuljon azért B. ur, hogy az Ismértető elenyésztével, a' haza árván maradna. Lehetnek többen olyanok, kik félbe hagyott gazdasági lapjaikat újra elkezdendik, 's lesznek bizonyosan olyanok, kik ujnak kiadásáért kegyes k. engedelemért esedeznek, 's így csak magán sajuálkozzék B. ur, hogy értlen 's háladatlan tettei által szépen virágozni kezdő saját intézetét, idő előtt kegyetlenül meggyilkolá. Borsos ur tehát, hogy tervét befejezhesse, terhes betegséget használván, nem csak semmi értekezést be nem küldé, hanem szerfeletti buzgóságában két privát levelet is felbonta, hozzám soha sem jött, 's még is praenumeratio ideje közelgetvén, a' hirdetés feltéte-

*) Ezt V. az egyetértés fenntarthatása reményéből, csak most tudá-meg.

lére megkért, mostan nyilvánított panaszairól egy szót sem szólott, mert jónak tartá még e' félévben nevemet czégérül kitenni, 's mind ez nem megcsalása-e a' publicumnak, kérdem? Én tervét nem gyanítván, 's felgyógyulásomat reménylén, a' hirdetést feltettem. De Borsos ur új év után is engem kerülén, gyanakodni kezdtem, 's ezért őt egyenesen felszolitám, áll-e még a' köztünk lévő egyesség, vagy nem, 's ha áll teljesítse kötelességét. Erre kivánatomat kereken megtagadta, 's így megfoghatatlan viselete előttem egyszerre világos lévén, mást nem tēhettem, mint a' mit tettem, az az a' szerkesztésről végképen lemondtam. Ez tehát hű története az Ismértető szerkesztőségének, mellyhez csak azt adom: hogy ha igaz volna is az, hogy B. ur ujságában veszt, vagy csak annyit nyer, mennyit ő hamis számadataival igyekszik megmutatni, mit pedig én máskép vagyok képes bebizonyítani, akkor sem volna neki joga majd a' publicummal, majd a' levelezőkkel, majd a' szerkesztőkkel sorban gonosz tréfát üzni, mert ha vállalatában akárki is bukik, kötelessége a' veszteséget maga zsebéből pótolni, 's ha B. ur állítólag csupa hazafiságból viszi ujságát, akkor nagylelkű hazafiságát, erszényéből, 's ne a' mások rovására gyakorolja. Ezen szavak megvallom igen kemények, de B. urnak alkalma van magát igazolni, ha tudja, 's ennél fogva felszólítom, hogy a' közönséges hírlapokat személyes vitáinktól kimélljük meg, hanem e' helyett, az e' tárgyban váltott privát leveleinket, saját költségeinken nyomassuk ki, 's bocsássuk világ eleibe, itt a' dolog meglehetősen kimerítve van, de ha még B. ur valamit elfelejtett, írja meg azt, 's subnittáljuk a' nagy közönség ítélőszéke alá. Rajta tehát B. ur, hol becsület forog kérdésben, a' pénzt nem kell sajnálni. Ha pedig ezen egyenes utat B. ur nem követi, 's e' helyett lapjában engem továbbá is rágalmazni merészelsz, én őt megfogom tudni korlátozni, ámbár megvagyok győződve, hogy illy illetlen bánásmód által, ipso facto a' tisztelt közönség előtt mentve leendek.

Fényes Elek.

VÁLASZ ÉS CZÁFOLAT

FÉNYES ELEK UR' nyilatkozatára az

„Ismertető“ ügyében.

Mielőtt a válaszba és czáfolatba bocsátkoznám, — mivel F. ur, nyilatkozatát, egészen más olvasó közönség elébe adta, mint melly előtt január 27-iki Sik sz. gazdasági „Ismertető“ben a' lemondó szerkesztőség' hű történetét közlöttem — ne hogy e' tisztelt közönség egy oldalulag fogja fel a' dolgot — szükségesnek tartottam az általam közlött történetet kivonatban tudatni, melly így következik:

Fényes és Vállas urakkal febr. 8-án 1838. szerződésre lépén, ők az „Ismertető“ szerkesztését, határozott oształéért, felvállalták, igérvén a' hirlap' virágzására mindent elkövetendni. Vállas ur hű maradt a' szerződéshez; de Fényes ur július' elején kezdén meg szerkesztését, július 22-dikén e' állott tőle 's nekem, az intézet' tulajdonosának, a' szerkesztést átbocsátotta, azt adván okul: hogy nyereséget 's hasznót, a' mint az előfizetők mutatkoznak, nem reménylhetvén, drága idejét inkább statisticájának el készítésére — mellyel ugy is tartozik a' közönségnek — fordítandja. Noha én, — a' szerződés' 4ik pontjához szoroson ragaszkodva, melly 8 hónapi felmondást köt ki, félévi oształék' elvesztése terhe alatt — lemondását elfogadni nem akarám, kinyilatkoztatta: hogy készebb oształékát elveszteni, mint tovább szerkeszteni. E' szerint tehát olly formán lépett ki, hogy V. urnak fel ne mondjak, mit tenni szinte akartam, 's ne szóljak, kész nevét az intézetnek oda engedni. — Ekkor már F. ur felvett 14 előfizetőtől 56 pfkat, a' lemondás után pedig ismét kettőtől 8 fkat, de ez utolsókat vissza fizetvén vele, nála hagytam az 56 fkat. Én e' sommát, azért, mert könyvek' vásárlásáról panaszkodott — 125 fokra tevén árukat — noha a' szerződésben a' könyvekre, egész évre, 6—8 száz előfizetőig, csak 100 pfint vala számítva — nála hagytam, 's így a' 125 fnyi könyvek' árából 56 pfkat már akkor nekie megtéríttem, sőt felül reá a' megtérített 56 pfnyi könyveket is nekie engedtem. Később F. ur (azaz m. october elején) saját szálláson meglátogatván, reá birt, hogy jövő évre, ha nekie 60 ez. fkat fizetendek, kész olly formán a' szerkesztésben részt venni, hogy ő csak a' tárgyakat jegyzendi ki 's ha szükséges, jegyzékeivel is követendi, a' többi terheit a' szerkesztésnek reám hagyván. Ezen ajánlatára — elveszén előttem, állbatatlansága miatt, a' bizodalom — nagy nehezen 's feltételesen, ha t. i. az előfizetők' száma a' 300zat megközelítendné, hajoltam. Azonban F. ur, miután ismét ez uj félére a' nála letett 4 előfizetés' díját = 16 pfkat felvette, jan. 16-án pénzéért szólított fel; de én részint azért, mert még akkor 218 előfizetőmnél több nem levén, az intézet a' 60 fkat meg nem bírható, részint azért, mert F. ur, noha már 7 szám jött ki, az „Ismertető“t csak egy betűvel sem segítette, sem munkát nem kért, hanem csak pénzt, kérését megtagadtam. E' megtagadás volt oka, hogy F. ur felháborodva, lemondását lapjaimban nyilvánossá tétetni kívánta, mit meg is tevék, csak hogy, mielőtt kijött volna, kértem F. urat, ne hogy kénytelenítsem a' dolgot a' közönség előtt körülményesen előadni, lemondásának végén tenné azon barátságot 's levelező ismerősceinek ajánlaná az intézetet; de ő e' kívánatomat, feleletében, szemtelenségnek keresztelvén, nem teljesítette, sőt fenyegetett, hogy az általam előadandókat, nem az „Ismertető“ben, hanem minden más lapokban, rágalmozó hazugságnak fogja nyilatkoztatni. Ez a' történet' kivonata.

Fontos három ok sürgetett tehát, hogy a' dolgot legkisebb körülményeivel együtt, ugy a' mint történt. előadjam, jelesen 1) az: mert F. ur a' barátságától várt ajánlást, az intézetre nézve, megtagadta. 2) Mert biztosítani kellett előfizetőimet az ujságnak továbbra is tartó érdekességéről, minthogy azt eddig is, ha a' n. é. közönség érdekesnek ítélte, nem F. ur tette érdekessé. 3) Mert fenyegetett: hogy előadásomat rágalmozó hazugságnak nyilvánítandja.

Lapjaimban kijött történetírásra mármost F. ur bocsátá közre, egészen más olvasó publicum előtt, levelében ígért rágalmozó 's hazudtoló nyilatkozatát, így reménylén rajtam győzedelmeskedhetni elfordított előadása által. Kié lesz azonban a' győzelem, azt majd a' n. é. Olvasó Közönség határozandja el, miután engemet is kihallgatott.

Fényes ur, nyilatkozatának bevezetése harmadik sorától végső soráig, sárcpésen sértő kifejezésekkel halmozván azt, már is elárulja igaztalanságát; mert ki az illedelem' határait átlépi, az ügyének alaptalanságát méltán gyanítatja. Én nem garázda illetlenségekkel, hanem factumokkal fogok fellépni, sorban menvén minden illetlenségein végig.

Az elsőre: hogy általam nemtelenül lenne kijátszva, lássuk meg: *ki van megcsalva?* — F. ur ön maga megvallja: hogy velem — noha őt „tulságos remények (saját szavai) nem kecsegtethették“ — szerződésre lépett, 's próbát akart tenni az „Ismertető“ lappal e' szavaival „tetemes áldozatot, csüggedhetlen munkásságot 's különös beketürést“ ismervén el kívántatni. Eltökélé tovább „az intézetet fenntartani, az ujság' tetemes javithatását 's saját jutalmát a' jövődőtől reménylén“; 's még is hat számot szerkesztvén csak, 22 nap mulva hirtelen lemondott 's az intézetet — az ünnepélyes szerződést megszegvén — miután 56 pfkat zsebébe dugott — hűtelenül elhagyta — tudván jól azt: hogy oształékul közel.

sem jutandna annyi. — Hogy ő ezt tette, ime itt vannak saját leveleiből *) — mellyek jan. 20 's 21kén intéztettek hozzám — kiemelt szavai: „*hogy barátom becsületére adott szavát megszegte **)* én pedig a Contractust meg nem tartottam, e' mind a' kettő igaz. A különbség közöttünk az, hogy én azt minden becsületsértés nélkül tehettem, még pedig Contractus' értelménél fogva, mivel csak a' reám eső osztalékot veszthettem el“ sat. — Tagadja el ezek szerint F. ur: hogy a' szerződésről — mellynek főalapja a' Szerkesztés vala — le nem mondott? — Hiszen én F. urral nem a' pénzosztalék' felvételeért álltam össze, hanem a' szerkesztésért!! miről hogy becsületsértés nélkül mondhatott le, maga is megvallja, mert a' lemondó csak osztalékát vesztheti el; — de különben miért is veszthetné el? — hiszen szerkesztésért jár az osztalék, nem pedig osztalék az osztalékért! — Tovább a' jan. 24-iki levelében szíve megismeri a' szerződés' felbomlását, e' szavaival: „*ha barátom azt állítja, hogy én a' redactiót meg nem tartottam az első Contractus' felbomlása után és újabb egyesség után is sat. sat. hazugságnak declarálom sat.* — De lássuk tovább: *ki van nemtelenül megcsalva?* — F. urnál, mint nem tagadhatja, 56 pfrint maradt könyvek' sejtében, mellyeknek árát 125 ftra teszi. Vajjon miért volt szükség ennyi költséget tenni, ha minden erős feltétele ellenére is, az intézetet elhagyta, — hiszen a' 22 napi állhatatosságával — minthogy korlátlan hatalmat igényel — akár ezer pengő ftrokra emelhetné volna a' könyvek' árát, sőt fél Magyarországot is beútzhatta volna ***)

„*Ismertető'nek 215 előfizetőből összegyűlt dijarovására — pedig a' nyomtatást sem teszik ingyen — de a' papíros 's egyebek is az „Ismertető'nek pénzébe kerülnek!! — Milly nagy kört 's hatalmat akart pedig F. ur magának az „Ismertető'nél tulajdonítani szerződés' ellenére is, — mellyben e' szavakkal „Könyvek' újságok, vagy is segéd források' megszerzésére kiteszünk száz ezüst forintot“ sat. (ez egy évre van értve) a' felesleges vásárlási vágy 's önkényi korlát közzé szorított — megtetszik F. urnak jan. 20kán hozzám intézett leveléből e' szavakkal élve „hol van az a' contractusban, hogy én erre (t. i. a' kútforrások' megszerzésére) barátomtól engedelmet kérjek? Vajjon nem az áll-e ott, hogy a' szerkesztők újságokra, könyvekre, jutalmakra 450 ftra kapnak? — Bizony édes F. ur nem az áll ott. — Mert a' 450 fr. a' beküldendő jelesb értekezésekre 's utazásokra volt szánya, ha t. i. a' bejövendő summából, lehuzáván előbb az újságnak elkerülhetlen kiadásait, kikerülendhet; a' könyvekre pedig egész évre csak 100 pfrint, mint felebb bebizonyított, volt határoza, nem pedig félévre 125 frint. — F. urnak tehát magát szoroson a' szerződés' korlátai között kellett volna tartania, annyival inkább, minthogy az intézetem nagy reménységgel kecsegtethetett bennünket, nem pedig vakon „hú bele Balázs lovat ad az Isten“ az intézetet elbírhatlan terhet vetni. — Nem nemtelenség-e tehát azt kívánni tőlem: hogy én valakinek szenvedélyes pazérsága 's megfontolatlansága miatt — állhatatlansággal bélyegezvé magát úgy is — károsodjam. Hogy pedig károsodtam, nyilvános abból; mert F. ur maga is 40 pft. (mi nem áll, mert alább megmutatom, hogy 56 fr. 's 16 fr. összesen -72 fr.) ismer el a' könyvek' pótolása fejében; de egyszersmind a' könyvek is nála vannak', 's így nekem sem pénzem sem posztóm! — pedig egy krajczárt sem tartoztam volna megtéríteni, miután ő a' szerződést megsértette, a' szerződés' határait túllépte, 's az intézetet 22 nap mulva állhatatlanul elhagyta. — Vajjon ki van tehát nemtelenül megcsalva — én-e vagy ő? — De 2) lássuk: *ki mond igazat?* Az eddigi idézetekből már is világos: hogy a' Contractus felbomlott, de levelének másik helyén szinte az előbbieket ismételve megerősíti, e' szavakkal: „*én a' redactióról soha sem mondtam le, sőt világosan kikötöttem a' contractus' felbomlása után is“ sat. Annyi tehát tagadhatlan, hogy a' contractus felbomlott, — de lássuk állhat e' redactorsága, mellyett világosan kikötöttek ábrándozólag állít? — F. ur, mint törvénytudó, tudhatná azt: hogy ha egyik a' bilateralis contractust megszegi, bizonyosan az, a' másikat sem kötelezheti többé. — Contractusunk' alapja a' Szerkesztőség vala, melly szerződésileg F. urnak, a' ki kötött 45 pcent osztalékért, szoros kötelességévé tétetett; de miután ő a' szerződést megszegte, a' szerkesztés nem lehetett többé szoros kötelessége mit megvall maga is; mert, azt mondja, lemondhatott róla osztalékának elvezése terhe alatt. — E' szerint tehát, nekem, mint tulajdonosnak, nem állhatott többé hatalmamban F. urat, mint ki osztalékban nem részesül, szoros kötelesség' teljesítésére emlékeztetni, mert munkáját, mit ha tenni ígért, csak mint jószándék-ból származottat, tekinthettem. A' jószándék vagy jóakarát annyi mint kegyelem! — valakinek pedig kegyelmétől egy olly újságlapot, mellynek rendszeren 's pontosan kell megjelennie minden héten kétszer, függni nem hagyhatám, sem rimánykodásra, magamat F. ur előtt meg nem árázhatám, de a' betűszedő sem várakozhatik, kivált az újságlapoknál, egyik' vagy másik' kényelmes munkálatára. Ugyan mit mondott volna a' n. é. közönség, ha F. urnak nem tetszett valamit adni, vagy (tevén de meg nem engedvé) ha F. ur, mint állítja, redactori büszkeségével reám parancsolt volna (?) hogy dolgozzam, de nekem szerződés szerint nem levén szoros kötelességem, nem találtam volna engedelmeskedni 's az újság, a' czívakodás miatt, csak minden két vagy három hét mulván jelenhetett volna meg? — De nem hagyhatám újságomat F. ur' kegyelmétől függni azért sem; mert ki az ünnepélyes szerződést képes párnappal mulva állhatatlanul megszegni, annak nagylelkűségében 's jószándékában sem bizhattam, sőt ki egy gyenge intézetet, mult fé-lévben 56 fttal, mint a' tulajdonosnak véresverejtékeivel, nemátallott megkárosítani, abban én semmi reményemet többé nem helyeztethettem. Nem is fogja nekem, úgy hiszem, senki vétekül tulajdonítani: ha én a' közügyet egyes ember' önkényétől függni nem hagytam. — Nem mond F. ur tovább igazat azzal,**

*) A' hely' szüke nemengedi F. ur' leveleit egész tartalmában közleni, egyébiránt úgy is a' kiemelteken kívül — mellyeket nyilatkozatában jónak vélt kihagyni — minden a' nyilatkozás' módorában van írva.

**) Hogy én becsületesre adott szavamat, melly feltételes vala, megszegtem, 'annak részint a' csekély előfizetők' száma, részint F. ur maga az oka; mert nem dolgozott, — dolgoztalannak pedig jutalma nem jár! —

***) Szerződésünkben az utazás is czélunk vala, hogy 'nevezeteseb gazdaságokat megtekintvén, azokat közelheasú'k 's lapjainkat érdekesebbé tehesük, F. ur csak ugyan akart utazni; de én lebeszéltem, látván, hogy még most az intézet' erejét felülmulja. Noha én ezt a' történet írásban említettem, F. ur jónak vélte e' fontolatlanságáról is méljen halgatni. —

hogy az általam számitott 56 pftból csak 40 frintot ismer el, kitételemet *koholmány*nak keresztelvén. — Kitételem^o bebizonyításául emlékeztetem F. urat, ha ne talán hosszas nyavalája miatt emlékező tehetségében kárt szenvedett, ő 16 azaz tizenhat előfizetőtől vette fel a' díjt, jelesen (megkímélvén a' t. cz. előfizetők' neveit, csak a' helységeket fogom idézni): elsőben is beiratott F. ur ötöt, ugymint: *Tenkre, Tiszaszőlőstre, Gyöngyösmérára, Igarra, Szarazbőre*; azután saját eredeti jegyzéke után (melly kezem közt van) bejegyztettem: *Nagy-Létára* hetet; tovább felvett egy *pomázit*; szinte egy *dabasit*; nemkülönben egy hites ügyvéd B. . . . G. . . . jóbarátjától *egy*et, végre *Lázáriból* egyet; mindössze 16 előfizetést, mellyek 4 pftjával 64 pftat tesznek. E' sommából már jóeleve levontam én azon 8 pftat^a), mellyeket F. ur nyilatkozatában visszafizetteknek emleget, 's azért maradt 56 frint.^{**}) — De kiténik F. urnak igaztalansága abban is: hogy ő csak 40 fkat emlegetvén, egész nyilatkozatában az idén felvett 16 pftkról szót sem tesz. Hogy ezt is el ne tagadhassa, ime itt vannak jan. 16-kán hozzám küldött levelének szavai: „*A' mi engem illet, nálam eddig 16 ez. fr. van, de a' gyertyaszentülői házbér közelgetvén, szeretnék még hozzá 24 ezüst fíot, a' többi 20 ez. fr. későbbre is maradhat*“ sat. F. ur tehát nem igazságos! 's e' szerint 3) *illetlen fogásokkal is ő élt*; mert a' ki nemtelenül valakit kijátszik 's nem mond igazat, az, mint megmutattam, *illetlen fogásokkal is él, sőt 4) nagyon hibás*; valamint 5) *minden igazságszeretetet félretesz*; a' ki pedig ezekre képes, képes 6) *hálaadatlannal is lenni!* F. ur engem nevez hálaadatlannak. — Azért tartozzame F. urnak hálaadatlansággal a) hogy a' szerződést néhány nap mulva megszegte? b) hogy elvesztvén osztalekát, — még is mult évben 56 pftban, ez idén pedig 16 ftkban részesült dologtalanságáért? — c) hogy *nemtelen, igaztalan, hibás 's elferdített* előadásaival, mind az intézetet, mind engemet kellemetlenségbe bonyolított? d) hogy barátságos kérésemet az intézet ajálattása végett szemtelenségnek keresztelvén, nem teljesítette? e) hogy engem' az „ismertető“ szerkesztésére — noha személyem' ajálattását tőle soha sem kívántam, sokkal szerényebb levén, hogy sem érdemtelenül akarnék valamit magamra ruházni — alkalmatlannak kiáltoz a' világ előtt? f) hogy én reá soha semmiért nem szorultam? — F. ur ellenben azért tartozik-e nekem hálaatlansággal; mert ő mind az intézet' javába, mind az én szives barátságomba (mit nem kérédesért hozok fel, hanem F. urnak ellenem alacsony dölfössége kényszerít reá) több ízben 's több esetekben részesült? — De ki tehet róla; *jótét' helyébe jót ne várj!* Ezen előre bocsátottakkal szoros kapcsolatban van 7) a' *gyengédtelen érzés* is. F. ur ezt szinte reám szeretné ruházni; azonban reá pattanik vissza az irányzott nyíl; mert elég gyengédtelen érzést mutatott F. ur illedelmet sértő nyilatkozatával, midőn én ellene semmi becstelentő szavakkal nem éltem; de tovább gyengédtelen azzal is, midőn pesti árvizutáni felhívásomat^{***}) becsmérőli, 's noha állítása szerint: egy krajczár kárt sem vallottam (mit nagyon kell tudnia?) tán kémeikkel tekintget házitikkaimba), szemtelenséggel vádol azért, mert lapjaimra fertályévi előfizetést hirdtettem. Nem kértem én alamizsnát, sem nem folyamodtam sehová, mint vízkárosult, segedelemért; lapjaimat pedig pénzért árulnom, miért lenne vétke? — Illet-e tehát F. úrtól e' tárgyat olly alacsony lelküleg 's galádul kigúnyolni, 's *öbégatásoknak* nevezni? Hiszen, ha véleménye szerint e' tettem előtte olly alacsony, miért nem volt akkor az, midőn az *illetlenül öbégató* „ismertető“ tulajdonosával kezét fogott, szerkesztőjévé lett 's mi több, a' szerződést hűtlenül megszegvén, az intézetnek 's tulajdonosának véresverejtékében méltatlanul részesült? — Vajjon gyengédérzésű-e még akkor is, midőn merészel egy ollyant, ki többizben bebizonyította tetteleg is iránta szives barátságát, a' közönség előtt privat levelek' bontogatásával vádolni? — Piruljon el — 's szégyenelje magát illy alacsonyságra vetemedni. Azonban e' tettén nem csodálkozhatom; mert a' vizbefuló még a' habhoz is kapkod. — De hogy a' n. é. közönség lássa a' dolog' mibenlétét, a' levél' története ez: F. úr rokona még octoberben felszólított: engedném meg a' fiának küldendő leveleket „ismertető“ czime alatt küldhetni, reménylven bizonyosan kézhez jutásukat. Én ezt szivesen megengedém; azonban a' fiának atyja is feljött novemberben Pestre, egy ideig itt mulatandó, olly rendelést tevén odahaza, hogy a' küldendő levelek az „ismertető“ szerkesztőséghez *intézzessenek*. Érkezett is csakugyan egy levél, mellyet én magam vettem át a' postától több leveleccimmel együtt, 's nem gyanítván, hogy a' belső levél nem nekem szól, mert többször szoktak illy dupla borítéku levelek érkezni, felbontottam, de csak hamar első pillantásra észrevehén hibámat, a' nélkül, hogy elolvastam volna, ha jól emlékezem, V. úr levén nálam, annak adtam által, mivel F. úrhoz szándékozték, kérévén őt, mentené hirtelenségemet, — mi igen könnyen megtörténhetik másokon is, a' nélkül, hogy vétke szándékból esnék meg. — De nem is nyert, ugy vélem, e' véletlenség nehezítelést; mert F. úr rokona még azután is, miután mar köztünk a' szakadás megtörtént, kérétt a' szerkesztőség' czime alatt érkezendő leveleinek átvételére 's hozzá küldésére. Egyébiránt én F. urnak, vagy másnak, mi nem a' szerkesztőséget illeté, egy levelet sem bontottam fel soha; e' vád nem is egyeb: gyalázatos rágalomnál; minek meghoszúlása nem e' lapokra tartozik. — De lehet-e F. úr gyengéd érzésű annál fogva is: midőn második levelének végén, rögtön akkor, mikor lemondását megküldötte, e' szavakkal „*továbbá a' Conversations lexiconnak még néhány darabja ott lévén, ezeket is tessék elküldeni*“ feltette könyveit nálam hagyni, noha 72 ftkkal járultam megvásárlásukhoz, azonfelül pedig nekem tán huszor annyi tartalma 's értékű könyveim 's bekötött külföldi újságlapjaim hevernek maig is nála; ugy hiszem ezek eléggé biztosították volna a' három fűzet lexicont? — Sőt mi több, az illy gyengédtelen érzésű F. úr 8) *hamis informálás' vétkébe is esett*; va-

^o) E' 8 pftat azért fizettettem vissza; mert F. ur lemondása után érkeztek; mellyeket én a' jószívűségemből nála hagytott 56 ftkhoz érteini nem akartam.

^a) A' mi a' levelekre költött 8 pftot illeti, azokról nem tudván semmit, be nem számíhattam, mi ez úttal megtörténhetik.

^{***}) Melly így szól: „Mi is illy csapások következésében esedezünk a' n. lelkü hazafiak előtt, kik a' jót 's hasznosat ápolni szokták, méltóztassanak legalább e' most következő év negyedre lapjainkat postán küldve 2 pengő ftért jártni, hogy így néminemüképen a' szenvedett 's a' még folytonosan fenyegető veszélyekkel biztosabban küzdhessünk meg.“ — Ez bizonyosan nem érdemel olly megrovást, minőt F. ur tesz; mert kiki képzelteti, hogy 195 előfizetővel (mennyi akkor volt) vajmi nagy gondot ad, félvéneként egy 52 íves újságot kiállítani!

Amint 9) saját hibáit másra tolni igyekeznek; mert valamint az előbbieket nyilván bizonyítanak, úgy meg-
 tetszik e' következőkből is F. úr' vétké. Azt meri t. i. F. úr állítani: „*hogy a' szerkesztésbe erőszakosan
 ereszkedtem, mivel az újságot több hírlapok dícsérik, egyszerre mind a' publicumot, mind a' szer-
 kesztőket*“) kijátszani akarván, fennhangon kiáltom, hogy eddig is én voltam az a' dícsért szer-
 kesztő, s ezentúl is képes leszek a' szerkesztést dícsőségesen vinni, s idegen szerkesztőkre semmi szük-
 ség.“ — Kérde F. urat: bele avattam-e magamat V. úr szerkesztésébe? — ugy-e nem! — mert hűen
 folytatta szerződési kötelességét; — hogy F. uréba bele ereszkedtem, igen természetes, mint már felebb
 megmutatva van, miután szerződését megszegte 's önkényl lemondott, de ha le nem akart volna is mondani a'
 redactorságról, a' sértett szerződés engemet sem kötelezhetett többé. Ha pedig ő gondolatjában magának a'
 redactorságot kikötötte 's magát annak tartotta, én a' contractus' sértése után azt kikötni nem engedtem,
 sem ötöt redactornak nem ismertem, nem is tartoztam ismerni; hanem ígért részvétét, minden szoros kö-
 telesség nélkül, csak jóakaratra vettem, ez pedig kegyelem lett volna, kegyelmétől pedig nem hagyhatám függ-
 ni 'stb. 'stb: Ne csavarja el tehát a' dolgot; a' hiba csak abban történt: hogy nevét hagytam fenn, mit
 maga kívánt tétetni, nem gyanítván ebből semmi veszélyt; azonban csak most tudom, mire való volt ez: *t. i.*
*szerkesztő név alatt másnak fáralozásával 's másnak tollaival akart fényelni pénzt 's hirt aratni, jó-
 nak látván az intézetet, munkátlansága mellett is, adózójává tenni, hogy mind kettőnk háta megótt ök-
 lébe nevetessen. Ezekből 10) kiséül, ki osztogat, judás csókot? Kedves Fényes úr! nekem nem szokáson
 jó barátomtól valamit irigyleni —, mint F. úr cselekszik; mert ő engem azért nevez judásnak 's képmuta-
 tónak, mivel V. urat érdeme szerint megdícsértem. Vajjon, gyaláznom kellett volna-e őt állhatatosságá-
 ért? Ezt kívánni, az igaz, szép 's hű barátság (?). — — — Mindezekből már most nyilván álláthatta a'
 nyájas olvasó, kifirkált ellenmondásokkal félreccsavarásokkal sőt hazugságokkal felezifrázott történetec-
 két? 's kiárulta nevét kézpénzért? sat. sat. Megtetszik tovább az is: *kinek van józanabb fogalma a'
 szerkesztésről: annak-e, ki szorgalmasan erejéhez képest elteszi foglalatosságát, felesleges költségeket*
*tenni nem enged, 's a' munkátlán tagot nem fizeti; vagy annak, ki egy gyenge intézet' erejét első fellépé-
 sével túlfeszítette, 's ki nem gondolván a' szerződés' szentségével sem a' közügygyel, az intézetet bajba 's*
*kellemetlenségekbe bonyolította, maga munkátlanságát érdemtellenül megfizettette, 's mint a' here méh a'
 dolgozó méhnek mézét megemészttette. — E' tettekben fekszenek drága F. ur azon szép epithetumok, melyek-
 kel ellenem méltatlanul fellépett, de magát közbotránkoztató tárgyává tette.**

Hátra van még némelyeket érintenem. A' többek között F. ur a' siklósi útközlet' ki nem jötté-
 nek tulajdonítja a' régi előfizetők felének elmaradását. Ebben sincs igaza; mert a' régi előfizetők majd mind
 meg vannak 's alig hibáz 1/8, — mit jegyzőkönyveim bebizonyíthatnak. De egyebiránt is, kivéven néhá-
 nyat, nem a' képekért tartották az „*Ismeretét*“, mi abból is világos, mert számosan maig sem vitették
 el képeiket. A' siklósi útközlet' kinemjöttének legfőbboka, nyiltszível megvallván, az, hogy az 1838-iki
 első felévi 195 előfizetésből bejött pénzek az újságot meg sem, nem hogy a' képekét takarhatták volna;
 e' szerint kénytelen valék boldog bb időkre halasztani. De erőmet F. urral összeállításom még inkább meg-
 oszlatá; mert a' mi csekély tiszta jövedelem a' mult félévben lett volna is, azt ő emészttette el. — F. ur
 nyilatkozatában továbbá egy igen kevély, pöffeszkedő, 's mintegy zsarnoki hangulatot nyilvánít, melyekkel
 ő engem rettenteni, korlátozni akar. — Ezekre nincs egyéb feleletem, mint F. urat Aesopus békájára em-
 lékeztetnem, azzal toldván meg „*sequitur superbos ullor a tergo Deus!*“ — — Vádol tovább azzal is:
 mintha előfizetőimnek két év helyett hetenként csak egyet akartam volna adni; ez szinte szemtelen hazug-
 ság! én lapjaimat, kezdetétől fogva mindig inkább szaporítottam, sőt, legelső félévben csak egy ivet ad-
 ván, azután másfélre 's végre két ivc emeltem. E' vád ismét nem egyéb: F. ur 'epesugalta rágalmá-
 nál. — Végre számadásaimat hamisaknak meri nevezni, állítván, hogy több jövedelemem van; bár volna! —
 de ha volna is, ahhoz F. urnak semmi köze, bár eddig se lett volna, 's biztossá teszem, hogy én belőle
 neki könyveket soha többé nem vásárolok; 's ha számadásom hamis, csak az 56 f. és ez évi 16 ft. hamisi-
 totta meg, melly nem oda, hova kellett; hanem egy érdemtelennek zsebébe esett. Ezt is F. ur csak
 azért hozá fel, hogy a' n. é. közönség előtt megpirithasson, 's aligha nem következő feleletében szőnyegre
 hozandja azt is: hogy első hirdetésomban a' m. színháznak minden előfizetőtől egy évre 50 pkrakat ígér-
 tem. E' mind igaz, de vajmi ohajtanám magam is, ha költségeimen felül ebbeli ígérteget, minél előbb
 teljesíthetném! mi azonban a' kegyes olvasó közönség' pártfogásától függ. — — A' mi a' többi garázdasá-
 gait illeti, feleletre sem érdemesek.

Hosszú lett előadásom, azért engedelmet kérek, de ki nem kerülhetém, sőt még több mon-
 dani valóm is lett volna; azonban nem akarván a' nyájas olvasó közönségnek békétüresét illy kelle-
 metlen tárggyal tovább fárasztani, itt leteszem tollamat, kijelentvén egyszersmind: hogy e' tárgyban.
 többet, bár mi galád 's gorombaságokkal halmozott feleletet adjon is F. ur, mellynek czáfolgatására sem
 időm sem szükségem nincsen, azoknak bosszúlása más útra tartozván — feleselni nem fogok. Meglevén
 arról győződve, hogy mind azon méltatlanságok alól a' kegyes olvasó közönség engemet, mint a' ki a'
 közügyért eddig is gyenge erőmhez képest örömet fáradoztam 's áldoztam, feloldozand.

* Itt, valamint nyilatkozatában, imitt amott F. ur többszámban beszél. Ugy hiszem V. ur magát nem érti
 ide; mert ő szerkesztésében korlátozva nem volt, noha volt szándékom V. urnak felmondani, de a' szerző-
 dés' értelméhez képest 8 hónappal előbb; mit én vétek nélkül tehettem volna; mert az intézet sajátom. —

Borsos Márton s. k.

Tudományos Híradás.

A' Pápai ref. Főiskola' betűivel és költségén megjelent, 's minden jóhítelű Könyvárosnál találtatik :

ÉLETPÁLYA.

IRTA

ZSOLDOS IGNÁCZ.

Közép 12d rétbén XIX és 295 l. Ára finom simított gépvélinen (Maschinenvélin), csinos borítékba kötve **1 fr. 20 kr. p. p.**

A' tisztelt Szerző eddig közvilágra jött művei (Nevelésünk' hiányai. Buda. 1836. Néhány szó a' honi közbátorságról. Pest, 1838.) olly méltányos javalással fogadtattak mind az időszaki sajtó (lásd *Figyelmező*' 1838. 10d. és 41d. sz. *Hírök*' 1838. 85d. sz.) mind a' nagy közönség által, hogy a' szokásban levő kiadói magasztalásokkal az érdemteltjes Szerző' szerénységét sérteni nem akarván, elégnek véljük a' könyv' tartalmát a' tisztelt közönség' figyelmébe bizodalmasan ajánlani.

Foglalat:

ELSŐ RÉSZ.

- I. Az élet reggele születésünk.
- II. Nevelés' szüksége.
- III. Népek' időkora.
- IV. Anyák' szoptatása.
- V. Gyermekkor.
- VI. Nyilvános és magános nevelés.
- VII. Köznevelés, különös tekintettel a' Spartaira.
- VIII. Első érzelem.
- IX. Polgári állapot - választás.

MÁSODIK RÉSZ.

- X. Ész és Szív.
- XI. Élet' viszontagságai.

- XII. Böleselkedés.
- XIII. Erkölciség.
- XIV. Barátság.
- XV. Hazasság.
- XVI. Vallás.

HARMADIK RÉSZ.

- XVII. A' böleselkedés' fő etve.
- XVIII. Világ' kezdete 's legjobbisága.
- XIX. Lélek.
- XX. Test.
- XXI. Mertéktelenség.
- XXII. Idő és ter.
- XXIII. Haza.
- XXIV. A' Sír.

Pápan, télető' 12d. 1838.

A' ref. Főiskola' könyvnyomtató Intézetéből.

Tudományos Hírmondó.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárához tartozó Magyar Tudományi Múzeum Könyvtárában megjelent kötetek listája.

ÉLETPÁLYA.

III.

ZSOLDOZ IGNYÁC.

Közp. I. kötetben XIX és XX. l. A kötetben szintén szerepelnek a Zsoldos Ignác (1828-1888) életéről szóló tanulmányok és levelezése.

A kötetben szerepelnek a Zsoldos Ignác életéről szóló tanulmányok és levelezése. A kötetben szerepelnek a Zsoldos Ignác (1828-1888) életéről szóló tanulmányok és levelezése.

Tartalomjegyzék

I. Zsoldos Ignác életrajza	1-100
II. Zsoldos Ignác levelezése	101-200
III. Zsoldos Ignác munkái	201-300
IV. Zsoldos Ignác emlékezete	301-400
V. Zsoldos Ignác emlékezete	401-500
VI. Zsoldos Ignác emlékezete	501-600
VII. Zsoldos Ignác emlékezete	601-700
VIII. Zsoldos Ignác emlékezete	701-800
IX. Zsoldos Ignác emlékezete	801-900
X. Zsoldos Ignác emlékezete	901-1000

Budapest, 1888. évi. 12. sz. 1888.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárához tartozó Magyar Tudományi Múzeum Könyvtárában megjelent kötetek listája.

További hirdetés
„MAGYAR KÖVY”
 tárgyában.

Nagyobb jutalmam annál nem lehet, mint midőn tapasztalom részint a Közönségnek, várakozásomat felülmúló előleges bizalmát irántam, részint azt, hogy a' kor szükségét 's ohajtását annyira eltaláltam, hogy csak hamar az első hirdetés után a' részvét nagyon élénken mutatkozik, például eddig csak itt Pesten harmadfél száz, továbbá: Kecskeméten (Sipos Imre úrnál) 55, Zemplénben (Gortway és Evva.) 67, Torontálban (Hollósy.) 45, Miskolczon (Garas Samu.) 46 — 's a' t., 's a' t. előfizető jelenkezék és jelentetek, és hogy munkám még a' sajtó alatt második kiadását éré vala, azaz már néhány bevezető levelet újra kelle szedetni 's nyomtatni, hogy a' haza minden részeiből érkezett kívánságoknak majdan eleget fogjak tehetni.

Legelsőben is a' mindenfelé vállalkozó barátimnak 's az ügy baráti-
 nak, kik t. i. az előfizetést elfogadni kegyeskedének, forró köszönetem- 's
 hálámát fejezém ki, miathogy mindenkinek egyenként felelni időm nin-
 csen, de tapasztaltam is sokaknak utóbbi leveleiből azt, hogy minden leve-
 lek hozzám nem jutának, ezennel közlöm, előrevélt engedelmséggel és fele-
 letül, azon érdemes honfiak neveit, kik leveleikkel megtiszteltek u. m.

Garas Samu. (Miskolcz. Borsod).	4.	levele érkezett.
Hollósy Mihály. (Nagy-Becskerek).	1.	— —
Farkas Károly. (Tetétlen. Zabolch).	1.	— —
Gortway János (S. Patak).	2.	— —
Csepessányi Gábor. (M. Óvár. Mosony).	2.	— —
Paulovics Căbor. (Gyula. Békés).	1.	— —
Hetyey István. (Soprony).	1.	— —
Komáromy János. (Rév-Komárom).	1.	— —
Zombortsevits Ferencz. (Szabacsk).	1.	— —
Sárossy Gyula. (Eperjes).	1.	— —
Kövi Ján Márton. (Gömör).	1.	— —
Evva András. (Zemplén).	3.	— —
Sipos Imre. (Kecskemét).	1.	— —
Pfansmid Károly. (Debreczen).	1.	— —
Maróczy Ignác. (Ó-Becsel).	1.	— —
Steller Profess. (Losoncz).		jelentetett.
Bonyhay Benjamin (Mező-Berény).		jelentetett.

Kiket is azokkal együtt, a' kiket első hirdetményemben is megkere-
 sék, újlag kérek, további szíves pártolások-, és az előfizetni kívánók pen-
 zének elfogadására.

Továbbá, mivel sok előfizetni ohajtók panaszlák, hogy nem tudják pénzöket hol tenni le, ezennel felszóllittatnak az előfizetmények általvételére — száztul úz-dij mellett — e' következő köz hitelű könyvtáras urak

Egerben: Plank Ferencz.
Fehérvárott: Ráder Alajos.
Győrött: Schwaiger András.
Kassán: Hagn Károly.
Kőszegen: Reichard K.
Nyíregyházán: Kollár Adolf.

Pécsett: Weidinger Alajos és János.
Pozsonban: Schwaiger András és
Landes József.
Sopronban: Wigand Károly.
Szegeden: Grün János.
Veszprémben: Vázsonyi István.

Az első (harmad) füzet elhagyván már a' sajátót, az itt ott elterjedező példányokból látandják a' részt venni ohajtók, ha meg felelendett-e vagy sem kívánságuknak, 's a' szerént határozhatják el magukat az előfizetésre, melyet is mint máskor kinyilatkoztatám 2 azaz két ezüst forintban egy példányért közönséges papíroson, Medardusig még elfogadok, 's azon túl az ára 3 — három pengő ft. — Velinekre nem lehet többé előfizetni, azért kérek mindenkit, ne méltóztassék ezen hirdetés vetele után, veliare elfogadni előfizetést.

A' jövő pesti Medardusi vásárig az előfizetők számát, 's az addig mulhatlanál lefizetendő előfizetési summát, a' Pestre mindenünnét jövő biztos alkalmakkal megküldetni kérem, mert a' mik Medardason túl fogának érkezni, előfizetésül többé el nem fogadhatom.

A' leveleket postán bérmentesíteni, mint sokan tevék, senkitől sem kívánom, elég nyereségnek tartván mint író, hogy honosalmnak bizalmakkal megtiszteltetem. — A' favarköltségekkel is, a' kik kifizetni fogták, méltóztassanak nekem beszámolni; mert ha legkisebbé is terhelném szíves baráti-mat, igen fájlalnám. Pesten 1839. Negyedhó 12-dikén.

Fogarasi János.

Lakáson: Három korona-uteza 298-ik szám alatt.

Nyomt. Beímet.

ik
re